

Erasmus Universiteit Rotterdam

Bachelorscriptie

2012

Inkomen uit sparen en beleggen

na wijzigingen nog steeds gebaseerd op het draagkrachtbeginsel

Naam : M.A.E. Joosen

Studentnummer: 328261

Studie : Fiscale economie

Begeleider : Dhr. Frank Werger

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie wat een examenonderdeel vormt voor de opleiding Fiscale Economie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.

De inkomstenbelasting is altijd een aspect van de fiscaliteit geweest wat mijn aandacht trekt, met deze scriptie ben ik dan ook dieper ingegaan op de inkomstenbelasting en dan voornamelijk de box 3 heffing. Het heeft mij inzichten gegeven over de relatie tussen het draagkrachtbeginsel en de heffing van inkomsten uit sparen en beleggen.

Het onderzoek wat u nu in handen heeft is mede in deze vorm tot stand gekomen door de handige tips en opmerkingen van mijn begeleider. Mijn dank gaat dan ook uit naar Dhr. Frank Werger die tijd heeft vrijgemaakt om dit onderzoek te leiden tot de vorm die het nu heeft.

Wendy Joosen

Rotterdam, 18 juli 2012

Inhoudsopgave

1. Inleiding_____	4
2. Wat is het draagkrachtbeginsel?_____	7
2.1. De definitie van het draagkrachtbeginsel_____	7
2.2. Verwevenheid van het draagkrachtbeginsel met de fiscaliteit_____	8
2.3. Samenvatting_____	12
3. Wat is box 3 heffing? _____	13
3.1. Het ontstaan en het doel van box 3 heffing_____	13
3.2. De keuzemogelijkheden die het ministerie van financiën had bij invoering van box 3 heffing_____	14
3.3. Belangrijke wijzigingen binnen box 3 sinds 2001 _____	22
3.4. Samenvatting _____	28
4. Hebben de recente wijzigingen binnen box 3 gezorgd voor het teniet gaan van het draagkrachtbeginsel? _____	30
4.1. Wijziging van de peildatum en de verhouding tot het draagkrachtbeginsel _____	30
4.2. Wijziging in artikel 5.4 met betrekking tot successie en de verhouding tot het draagkrachtbeginsel_____	35
4.3. Samenvatting_____	37
5. Conclusie_____	39
6. Bijlage _____	41
6.1. Bijlage 1: artikel 5.4 IB wat voor 1 januari 2012 van kracht was_____	41
6.2. Bijlage 2: artikel 5.4 IB wat na 1 januari 2012 van kracht was_____	42
6.3. Bijlage 3: artikel 1a, 1 ^{ste} lid, successiewet partnerbegrip_____	44
6.4. Bijlage 4: artikel 81 t/m artikel 84 BW 4_____	44
7. Literatuurlijst_____	46

1. Inleiding

“Bezuinigingen zijn een politieke keuze, geen economische noodzaak.”¹ Voor de overheid is het van belang om voldoende belastinginkomsten te genereren, anders kan de politieke keuze om nog meer te bezuinigen niet uitblijven. Op verschillende manieren kan het realiseren van belastinginkomsten worden bewerkstelligt. “Door forse lastenverhoging voor bovenmodaal. Weg met het pampieren van huizenbezitters en andere rijken.”² Een uitspraak die de inhoud van de schatkist zal vergroten, maar daarnaast ook een uitspraak die aansluiting vindt bij het draagkrachtbeginsel.

Draagkracht wordt vaak uitgelegd met ‘de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten’. Naarmate je meer inkomen genereert ga je relatief meer belasting betalen. In het eerder genoemde citaat komt dit tot uitdrukking door de genoemde lastenverhoging voor bovenmodaal. Deze lastenverhoging kan worden bewerkstelligt door bijvoorbeeld de regelingen rondom koopwoningen aan te pakken. Als we aannemen dat voornamelijk de boven modale inkomens een eigen koopwoning hebben³ dan zal deze groep mensen het hardst getroffen worden wanneer bijvoorbeeld de hypotheekrenteaf trek wordt afgeschaft. Er verandert niets aan de lasten voor de modale en de lagere inkomensgroep wanneer zij geen koopwoning, waar een hypotheek op rust, bezitten. Wel gaat er een flinke aftrekpost voor de hogere inkomens, die een met een hypotheek gefinancierde koopwoning hebben, verloren. De hogere inkomens gaan door het aanpakken van deze regelingen dus een hogere bijdrage leveren aan de schatkist van de overheid, zij gaan in verhouding meer lasten dragen.

Als we box 3, de box die inkomsten uit sparen en beleggen belast, nader bekijken zien we dat er de afgelopen jaren verschillende wijzigingen zijn ingetreden. Er hebben onder andere wijzigingen plaatsgevonden die defiscalisering tot gevolg hebben, er worden dan bestanddelen buiten de heffing gehouden die in eerste instantie wel binnen de heffing zouden vallen. Over deze bestanddelen wordt alleen in die gevallen belasting betaald wanneer de waarde van deze bestanddelen de in box 3 geldende vrijstelling⁴ overstijgen. Wanneer echter

¹ Tonkens, Evelien. (29/06/11). ‘Laat activerende verzorgingsstaat maar komen’. Volkskrant. Online

² Tonkens, Evelien. (29/06/11). ‘Laat activerende verzorgingsstaat maar komen’. Volkskrant. Online

³ Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, ‘Woonuitgaven huurders en kopers; WoON 2009’. Pagina 50, figuur b-2

⁴ Belastingwettenbundel 2010, bladzijde 130, artikel 5.5, wet inkomstenbelasting 2001. Deventer: Kluwer

vermogensbestanddelen buiten de heffing worden gehouden stijgt je minder snel boven deze vrijstelling uit, de belastinggrondslag wordt kleiner. Een dergelijke defiscaliserende wijziging binnen box 3 is bijvoorbeeld de verandering die begin dit jaar in artikel 5.4 van de wet Inkomstenbelasting 2001 zijn opgenomen. Deze wijziging heeft voornamelijk betrekking op erfrechtelijke verkrijgingen. Goederen waar bijvoorbeeld een vruchtgebruik op is gevestigd, behoren niet langer tot de box 3 bezittingen van de bloot eigenaar. Een andere belangrijke wijziging werd per 1 januari 2011 ingevoerd, een wijziging in het kader van eenvoud. De twee peildata die we tot dat moment kenden in box 3 werden vervangen door één peildatum.

Als de gewijzigde regelingen voornamelijk belastingvoordeel opleveren bij de rijkere kunnen we ons afvragen of daardoor het draagkrachtbeginsel onder druk is komen te staan. “Het draagkrachtbeginsel neemt in onze belastingheffing een dominante plaats in. Voor de loon- en inkomstenbelasting geldt het als het gezichtsbepalende verdelingsbeginsel.”⁵ In eerste instantie was het draagkrachtbeginsel verweven in de fiscale regels die de inkomstenbelasting kent, maar de vraag is of dit door de plaatsgevonden wijzigingen nog steeds het geval is.

Probleemstelling

Speelt het draagkrachtbeginsel een rol bij de belastingheffing in box 3 en is dit veranderd door de recente wijzigingen binnen deze box?

Aan de hand van de volgende onderzoeksvragen zal deze probleemstelling beantwoordt worden:

Wat is het draagkrachtbeginsel?

Hierbij zal in eerste instantie de definitie van het draagkrachtbeginsel worden besproken en vervolgens hoe het draagkrachtbeginsel in de fiscaliteit tot uitdrukking kan komen. De verschillende vormen van belastingheffing die het draagkrachtbeginsel ondersteunen komen hierbij naar voren en daarbij wordt gekeken of de box 3 heffing ook op het draagkrachtbeginsel steunt.

Wat is box 3 heffing?

⁵ Stevens, Leo. (2006). *Fiscale fascinatie*. Deventer: Kluwer. (bladzijde 78)

Het ontstaan en doel van box 3 heffing komt aan de orde. Hierbij zal blijken waarom het ministerie van Financiën juist voor deze manier van belastingheffing heeft gekozen en daarbij worden ook de overwogen alternatieven besproken. Vervolgens komen wijzigingen in de peildata en de defiscalisering van artikel 5.4 naar voren.

Hebben de recente wijzigingen binnen box 3 gezorgd voor het teniet gaan van het draagkrachtbeginsel?

Er zal besproken worden of de wijziging van de peildata een verstoring ten opzichte van het draagkrachtbeginsel heeft veroorzaakt. Ook de uitwerking van de verdergaande defiscalisering die in artikel 5.4 sinds begin 2012 in werking is getreden zal getoetst worden aan het draagkrachtbeginsel.

De onderzoeksvragen zullen gevolgd worden door hoofdstuk 5 waarin een conclusie zal worden getrokken die antwoord geeft op de eerder genoemde probleemstelling. Hierin komt naar voren of box 3 vóór de wijzigingen voldeed aan het draagkrachtbeginsel en of de veranderingen binnen deze box heeft bijgedragen aan een versterking of een aantasting van het draagkrachtbeginsel.

Afbakening

Bij het uitwerken van de deelvragen wordt geen rekening gehouden met internationale verhoudingen en regelgeving, het wordt op nationaal niveau bekeken. Daarnaast laat ik de cijfermatige wijzigingen zoals de ouderentoeslag en vrijstellingen binnen box 3 als in artikel 5.13 buiten beschouwing, ook al hebben toenemende toeslagen en vrijstellingen een positieve invloed op het draagkrachtbeginsel. Dalende toeslagen en vrijstellingen verzwakken juist de draagkrachtgedachte. In dit onderzoek zal er ondanks deze invloed geen verdere uitwerking aan worden gegeven. Verder worden ook de vervallen artikelen als artikel 5.11 (spaarloonregeling) en artikel 5.18b niet besproken.

2. Wat is het draagkrachtbeginsel?

2.1 De definitie van het draagkrachtbeginsel

Zoals in de inleiding is aangegeven, is het draagkrachtbeginsel gekozen als basis voor de wet inkomstenbelasting.⁶ Aangezien box 3 tot de wet inkomstenbelasting behoort en er onderzocht dient te worden of in box 3 het draagkrachtbeginsel is verwerkt, is het van belang om te weten wat het draagkrachtbeginsel is. Door de ontleding van dit woord in draagkracht en beginsel zal onderstaand de betekenis naar voren komen.

Als we spreken van belastingen en draagkracht dan is van belang dat de wetgever streeft om inkomstenbelasting naar rato van de draagkracht van de belastingplichtigen te heffen. Er wordt gekeken welke belastinglast een persoon kan dragen. Om te kunnen weten welke belastinglast iemand kan dragen, moet er consensus bestaan over welke maatstaf wordt gebruikt voor het meten van de draagkracht. In al de jaren dat de wet inkomstenbelasting bestaat, zijn er verschillende maatstaven geweest voor het meten van draagkracht. "Inmiddels wordt echter algemeen aangenomen dat draagkracht wordt bepaald door drie grootheden, te weten consumptie, inkomen en vermogen."⁷

Beginsel kan worden omschreven als een rechtvaardiging van regels en beslissingen. Daarnaast kent beginsel de betekenis van belangrijke eigenschap.⁸

Bij toepassing van de definitie van beginsel op draagkrachtbeginsel kan gesteld worden dat beide betekenissen van toepassing zijn. Het draagkrachtbeginsel wordt in de fiscaliteit zoals we later zien vaak uitgewerkt door een progressief heffingsstelsel. Dit progressieve karakter van de heffing wordt gerechtvaardigd doordat minder draagkrachtigen geen zware lasten kunnen dragen. Dus wanneer je een hoog inkomen uit een bepaalde bron geniet, dan betaal je relatief meer belasting dan een persoon met een lager inkomen uit diezelfde bron. Echter kun je beginsel ook interpreteren als belangrijke eigenschap, aangezien draagkracht een belangrijke eigenschap is van de Nederlandse belastingheffing. Het wordt geaccepteerd dat ongelijke inkomensgroepen naarmate hun ongelijkheid ook verschillend worden behandeld. Deze

⁶ Roeloffs, Leendert. (1964). *'Dubbele belastingheffing van dividenden.'* Deventer: Kluwer. (bladzijde 48)

⁷ Heithuis, E.J.W., P. Kavelaars en B.F. Schuver (2010). *Inkomstenbelasting.* Deventer: Kluwer. (bladzijde 1)

⁸ Onbekend (2012). *Van dale online woordenboek.* Online

ongelijke behandeling wordt bewerkstelligt door het progressieve heffingskarakter van het belastingstelsel. Naarmate je een hoger inkomen verdient betaal je zowel absoluut als relatief meer belasting. Door dit verschil in heffing wordt een herverdeling van inkomens gecreëerd. Per saldo zal de inkomensverdeling hierdoor minder scheef komen te liggen aangezien de hogere inkomens in verhouding meer van het gegenereerde inkomen afdragen dan de minder draagkrachtigen in de samenleving.

2.2 Verwevenheid van het draagkrachtbeginsel in de fiscaliteit

In de fiscaliteit komt het draagkrachtbeginsel tot uitdrukking wanneer belastingplichtigen met hoge inkomsten uit een bepaalde bron in verhouding meer belasting betalen dan belastingplichtigen met een lager inkomen uit diezelfde bron, dit noemen we progressie. “Men spreekt van een progressieve belasting als zowel de gemiddelde belastingdruk als de marginale belastingdruk stijgt.”⁹ De gemiddelde belastingdruk stijgt wanneer je relatief meer belasting moet gaan betalen naarmate je een hoger inkomen geniet, de verhouding belasting ten opzichte van je inkomen stijgt. De marginale belastingdruk is het belastingtarief dat betaald wordt over je laatst verdiende euro. Als beide een stijgende lijn vertonen, ook al zal de marginale druk niet bij elke euro stijgen, is er sprake van progressie. Deze progressie kan op verschillende manieren in de belastingheffing tot uitdrukking worden gebracht, te denken valt aan de volgende heffingsvormen:

1. Benthamse progressie – belastingvrije som
2. Belastingkorting
3. Toenemende marginale tarieven

Benthamse progressie

Deze methode houdt in dat er één gelijkblijvend marginaal tarief is maar door een onbelast, vrijgesteld, gedeelte van het inkomensbestanddeel er toch van progressie gesproken kan worden. Door deze systematiek is het mogelijk om een stijgende belastingdruk te creëren. Je kunt dit omschrijven als de methode van de belastingvrije som. De methode van Benthamse progressie is terug te vinden in box 3 van de inkomstenbelasting, voor deze box is namelijk een vrijgesteld bedrag in de wet opgenomen. Men haalt deze vrijstelling van de totale inkomsten af en vervolgens wordt er een tarief over het overgebleven gedeelte berekend. Deze uitkomst

⁹ Stevens, L.G.M. (2009/2010). *Elementair belastingrecht*. Deventer: Kluwer (bladzijde 13)

vormt de te betalen belasting. Wanneer het genoten inkomen lager is dan de vrijstelling, dan is er per saldo geen belasting verschuldigd. De gemiddelde belastingdruk wordt lager naarmate je minder inkomsten uit een bepaalde bron genereert, het marginale tarief voor onder de vrijstelling is 0% daarna is het één vast belastingtarief.

Bovenstaande kan geïllustreerd worden met een voorbeeld. Stel er zijn een persoon A en B die respectievelijk €20.000 en €50.000 per jaar verdienen, er is een vrijstelling van €10.000 op deze inkomsten van toepassing en een belastingtarief van 10%. Persoon A moet dus €1.000 belasting betalen wat resulteert in een gemiddelde belastingdruk van 5%, de marginale belastingdruk bedraagt 10%. Diegene met een hoger inkomen moet €4.000 aan belasting betalen, dit betekent een gemiddelde belastingdruk van 8%. Over elke euro extra zal persoon B 10% belasting betalen, de marginale belastingdruk bedraagt ook hier 10%. De stijgende lijn in de gemiddelde belastingdruk naarmate er een hoger inkomen wordt genoten zorgt voor het ontstaan van een progressieve belastingvorm

Belastingkorting

Een andere progressie in de hand werkende vorm is het geven van een belastingkorting. Bij deze vorm worden eerst de tarieven of het tarief over het inkomensbestanddeel berekend en vervolgens wordt van deze uitkomst een belastingkorting afgetrokken. Wanneer je één tarief hebt wordt de progressie geheel veroorzaakt door de gegeven belastingkorting. Bij meerdere tariefschijven wordt de progressie mede door de toenemende marginale tarieven veroorzaakt. In tegenstelling tot de methode van de Benthamse progressie is bij deze methode alles belast. Bij deze vorm van belastingheffing krijg wordt achteraf een korting in mindering gebracht op de eigenlijk verschuldigde belasting, hierbij kun je denken aan de algemene heffingskorting die in de inkomstenbelasting wordt toegepast.

Stel we hebben weer persoon A en B die respectievelijk €20.000 en €50.000 per jaar aan inkomen genereren, wederom is er een belastingpercentage van 10% van kracht en er wordt een belastingkorting van €1.000 gegeven. Persoon A moet dan eigenlijk €2.000 aan belasting betalen maar door de korting die daarvan af gaat is deze persoon per saldo €1.000 aan de fiscus verschuldigd. Persoon B is per saldo €4.000 aan belasting verschuldigd. Wederom een belastingdruk van respectievelijk 5% en 8%, waardoor ook het systeem met het geven van belastingkorting gezien kan worden als een progressief stelsel. Wanneer de belastingtarieven oplopen zijn zal de progressie grotere proporties aannemen.

Toenemende marginale tarieven

Een andere manier van belastingheffing die progressie in de hand werkt, is het systeem van de toenemende marginale tarieven. Hierbij zijn er verschillende schijven waarin in elke schijf een hoger tarief van toepassing is. Wanneer je in een hogere schijf terechtkomt betaal je over het bedrag wat in die schijf valt een hoger belastingpercentage, hierdoor stijgt je marginale en gemiddelde belastingdruk naarmate je een hoger inkomen hebt. Een goed voorbeeld is in de wet voor inkomsten uit werk en woning, box 1 inkomen, opgenomen. Het inkomen uit deze bron wordt namelijk ook volgens een dergelijk schijvensysteem belast.

Als we weer van de situatie van persoon A en B uitgaan om het systeem met toenemende marginale tarieven te illustreren en we gaan uit van een marginaal tarief tot €25.000 van 10% en alles daarboven 20%. Dan is persoon A, die een inkomen van €20.000 geniet, €2.000 belasting verschuldigd over het inkomen. De gemiddelde belastingdruk is 10% en de marginale belastingdruk is ook 10%, want als persoon A één euro meer verdient zal over die euro €0,10 aan de fiscus moeten worden betaald. Persoon B, met het inkomen van €50.000, is een belastingsom van €7.500 verschuldigd. De gemiddelde belastingdruk bij deze persoon bedraagt 15% en de marginale belastingdruk is gestegen naar 20%. Hier is zowel sprake van een toename van de marginale als de gemiddelde belastingdruk waardoor we spreken van een progressief stelsel wat het draagkrachtprincipe tot zijn recht laat komen.

We zien dus dat de wet inkomstenbelasting is gebaseerd op verschillende vormen van belastingheffing die het draagkrachtbeginsel ondersteunen.

Centraal staat voornamelijk de vraag of ook box 3 van de inkomstenbelasting een systeem van heffing kent wat het draagkrachtbeginsel ondersteunt. Als box 3 nader bekeken wordt blijkt er in de eerste plaats een vrijstelling te gelden die wordt verrekend met het inkomen uit sparen en beleggen. Vervolgens wordt over het inkomen na aftrek van de vrijstelling een verwacht rendement van 4% berekend, dit rendement wordt verondersteld te zijn behaald over de box 3 vermogensbestanddelen. Over dit bedrag moet de betreffende persoon 30% belasting betalen. Voorgaand is gebleken dat we deze methode kunnen scharen onder de methode van Benthamse progressie aangezien er een vrijstelling van kracht is. Een stelsel wat, zoals de naam al zegt, progressie in de hand werkt. Hiervan uitgaande kunnen we stellen dat box 3 gebaseerd is op het draagkrachtbeginsel.

Er zijn echter critici, zoals drs. B. Jacobs van onder andere de Economische faculteiten van de Universiteit van Amsterdam en de Katholieke Universiteit Brabant, die het tegengestelde

beweren. “De 'rendementsheffing' is sterk degressief - het omgekeerde van progressief - omdat niet feitelijke beleggingswinsten, maar fictieve rendementen worden belast.”¹⁰ Ter illustratie haalt Jacobs het volgende voorbeeld aan: “Stel dat beleggers die vanwege geluk of beleggersinstinct een rendement halen van 10 procent. Hun effectieve belastingtarief daalt dan naar 12 procent. Mensen die minder winst maken, zeg 2 procent, door pech of omdat ze een minder superieur beleggersinstinct hebben, zien het effectieve tarief stijgen naar 60 procent. Verder kunnen mensen met grotere vermogens zich meer risico's veroorloven door bijvoorbeeld op de aandelenmarkt te beleggen, maar de vergoeding voor het hogere risico – een hoger rendement dan 4 procent - wordt niet belast. De 'rendementsheffing' is dus volstrekt strijdig met het draagkrachtbeginsel. Belasting betalen blijft ook in de 21e eeuw voor de dommen en de pechvogels.”¹¹ Het rendement van 10 procent is 2,5 maal zo hoog als het fictieve rendement van 4% wat wordt belast. Daarom daalt het daadwerkelijk betaalde belastingtarief wat als 30% in de wet staat opgenomen naar (30 procent / 2,5) 12 procent.

Echter ben ik van mening dat de box 3 heffing in beginsel op een progressieve heffing aansluit. Er zijn uitzonderingen waarbij er een degressief karakter ontstaat, dit wordt in mijn ogen veroorzaakt door een gelukselement wat buiten beschouwing gelaten moeten worden. De personen die een hoger rendement halen dan 4% zijn de geluksvogels en de personen met een lager rendement dan 4% op het box 3 vermogen zijn de pechvogels. Als je dit gelukselement buiten beschouwing laat is er per saldo een progressieve heffing. Iedereen heeft de kans om hetzelfde rendement te halen en daarom kun je dit element niet in je beoordeling meenemen en stellen dat het een degressief stelsel is. Als je de keuze hebt tussen een spaarrekening van 2% en een spaarrekening van 6%, dan heeft iedereen die keuze en daarmee behoort je tot de pechvogels als je de verkeerde keuze maakt. Daarnaast ga ik er vanuit dat iedereen in zijn leven per saldo evenveel geluk heeft, echter is dit niet met zekerheid vast te stellen, en daarmee is het rendement gekeken over de levensloop van personen hetzelfde. Daarnaast betaalt zo'n 80% van de belastingplichtigen geen belasting in box 3¹², aangezien je pas belasting betaalt wanneer je boven de vrijstelling uitkomt. Pas bij een hoger vermogen gaat daadwerkelijk de vraag spelen of de heffing een progressief of degressief karakter heeft, binnen de vrijstelling betaalt iedereen namelijk per saldo €0. Met meer vermogen zou je meer risico

¹⁰ Jacobs, Bas.(2000) *'Belasting op rendement is rampheffing'*, Volkskrant 28 januari 2011, pagina 11

¹¹ Jacobs, Bas.(2000) *'Belasting op rendement is rampheffing'*, Volkskrant 28 januari 2011, pagina 11

¹² Redactie plein +. (2008) *'Forfaitair rendement box 3 blijft 4%'*, online 15 december 2008

kunnen nemen en daarmee ook hogere rendementen realiseren, ook al is er ook een kans dat je daardoor teveel risico neemt en verliest. Hier komt het geluks- en pechvogel element wederom tot uitdrukking. Dus in principe kent box 3 een progressieve heffing en daarmee voldoet het aan het draagkrachtbeginsel aangezien de personen met een hoger box 3 vermogen in verhouding een hogere gemiddelde belastingdruk hebben dan de personen die een lager box 3 vermogen bezitten. Wel zijn er situaties denkbaar waarin deze heffingsvorm, die op een fictief rendement is gebaseerd, een degressieve heffing tot gevolg heeft in een bepaald jaar. Over de gehele levensloop van personen gezien zal er echter een progressief karakter tot uitdrukking komen in de belastingheffing over inkomsten uit sparen en beleggen.

2.3. Samenvatting

Na dit hoofdstuk kan geconcludeerd worden dat een progressief belastingstelsel en het draagkrachtbeginsel in sterke mate samenhangen. Bij een progressief stelsel zullen grootverdieners relatief meer belasting betalen dan de minder bedeelde, een progressief stelsel is namelijk een stelsel waarbij zowel de marginale en gemiddelde belastingdruk stijgt naarmate je een hoger inkomen geniet. Dit sluit feilloos aan op het draagkrachtbeginsel aangezien dit beginsel erom bekend staat dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.

Het draagkrachtbeginsel rechtvaardigt dat de belastingdruk wordt verdeeld over de belastingplichtigen. Deze rechtvaardiging kan worden uitgewerkt met drie verschillende belastingsystemen: de belastingvrije som, de belastingkorting en oplopende marginale tarieven. Het inkomen uit sparen en beleggen wordt belast volgens het systeem van de Benthamse progressie, hierdoor kunnen we stellen dat box 3 op het draagkrachtbeginsel steunt. Het argument dat niet iedereen het veronderstelde rendement, het rendement van 4%, behaald is valide. Dit maakt dan ook inbreuk op het draagkrachtbeginsel, echter is dit een gelukselement wat over de tijd gelijk zal zijn en daarom moet dit buiten beschouwing worden gelaten.

3. Wat is box 3 heffing?

3.1. Het ontstaan en het doel van box 3 heffing

In 2001 is de box 3 heffing ingevoerd, dit systeem is in de plaats gekomen van een belastingheffing op basis van de bron 'inkomsten uit vermogen'.

Het stelsel dat we voor 2001 kenden was één grote inkomstengroep, het salaris en de niet onder de vrijstelling vallende renteontvangsten werden opgeteld en daar werden de van toepassing zijnde aftrekposten afgetrokken. Op die manier ontstond het belastbare bedrag waarover je belasting verschuldigd was. Voor de herziening bestond er dus geen boxenstructuur

Onder het oude recht was het, dankzij de mazen in de wet, gemakkelijk om vermogensbestanddelen onbelast te laten. "Volgens minister Zalm en staatssecretaris Vermeend worden belastingconstructies die er alleen maar op gericht zijn om minder belasting te betalen tegen gegaan. „Fiscaal trapezewerk" wordt volgens Financiën onmogelijk."¹³ De minister en staatssecretaris waren dus van mening dat bij het ingevoerde box 3 systeem het lastiger zou zijn om heffing te voorkomen. De invoering van het systeem ging gepaard met een in beginsel beperkt overgangsrecht, omdat onder het oude recht het erg gemakkelijk was om vermogensbestanddelen te substitueren. "Het is niet de bedoeling dat bestaande faciliteiten en tegemoetkomingen waar in het nieuwe systeem bewust geen plaats voor is ingeruimd, via eerbiedigende werking ook na 2001 onbeperkt van toepassing blijven. Dit zou immers kunnen leiden tot dubbel voordeel, omdat aan de ene kant kan worden geprofiteerd van de lagere tarieven van de Wet inkomstenbelasting 2001, terwijl aan de andere kant ook nog eens gebruik kan worden gemaakt van de via eerbiedigende werking uit het oude systeem overgehevelde faciliteiten."¹⁴ Zo was het voorheen bijvoorbeeld mogelijk om negatief inkomen uit vermogen te verrekenen met positief inkomen uit arbeid, dit zorgt voor een voordeel aangezien het inkomen van vermogen op die manier tegen een hoger belastingpercentage aftrekbaar wordt gemaakt.

Box 3 heffing is in 2001 ontstaan met als doel een doeltreffendere heffing over inkomen uit sparen en beleggen, de gekunstelde belastingconstructies mochten niet langer voordeel

¹³ Onbekend, 'Hoofdpunten', *NRC Handelsblad* 4 maart 2000

¹⁴ Kamerstukken II, 1998-1999, 26 728, nr. 3, p. 14

opleveren voor de belastingbetalers over inkomsten uit vermogen. Door het boxensysteem is box 3 een soort restbox geworden, alles wat niet tot het inkomen uit werk en woning of inkomen uit aanmerkelijk belang behoort wordt in box 3 belast.

De heffing die in 2001 is ingevoerd, is zoals eerder besproken gebaseerd op de Benthamse progressie. Er wordt verondersteld dat iedere belegger en/of spaarder een verwacht rendement van 4% kan behalen met zijn vermogen, de bezittingen minus de schulden, over dat veronderstelde rendement wordt een vast tarief van 30% aan belasting betaald. Door de in 2001 mede ingevoerde vrijstelling binnen deze box is er sprake van een toenemende belastingdruk naarmate het vermogen uit sparen en beleggen hoger wordt. Ter illustratie nemen we twee personen, persoon A heeft een vermogen van €30.000 wat in box 3 belast wordt en persoon B heeft een vermogen van €40.000 wat in diezelfde box belast wordt. Het van toepassing zijnde heffingsvrij vermogen bedraagt €21.139¹⁵. Over het jaar 2012 zal persoon A €106 aan de fiscus moeten afdragen en persoon B moet €226 belasting betalen. Persoon B, de persoon met het hogere vermogen, moet dus absoluut gezien meer belasting afdragen dan persoon A. Als we het relatief bekijken zien we dat persoon A een belastingdruk heeft van 0,39% en persoon B heeft een hogere belastingdruk van 0,57%. Dus hoe verder het vermogen boven de geldende vrijstelling uitkomt hoe meer belasting zowel absoluut als relatief afgedragen moet worden aan de fiscus. Aangezien de belastingdruk toeneemt naarmate het genoten vermogen hoger wordt ontstaat er progressie in het systeem. Wanneer je een hoger vermogen bezit betaal je in verhouding meer belasting dan een persoon met een lager box 3 vermogen, daarmee is de invoering van box 3 gebaseerd op het draagkrachtbeginsel.

3.2. De keuzemogelijkheden die het Ministerie van Financiën had bij invoering van box 3 heffing

Toen het Ministerie van Financiën besloot om de heffing over inkomsten uit sparen en beleggen aan te passen, konden zij dat op verschillende manieren bewerkstelligen. De mogelijkheden staan omschreven in het kamerstuk: 'Belastingen in de 21e eeuw, een verkenning'. De mogelijkheden waren: subjectivering van vermogensinkomsten, vermogenswinstbelasting, vermogensaanwasbelasting en de mogelijkheid tot invoering van een forfaitair rendement op een smalle of een brede grondslag. Deze zullen onderstaand apart besproken worden met

¹⁵ Belastingwettenbundel 2012, bladzijde 130, artikel 5.5, wet inkomstenbelasting 2001. Deventer: Kluwer

afsluitend de bespreking van de vermogensrendementsheffing, de belasting zoals door het Ministerie van Financiën is ingevoerd. Deze ingevoerde vermogensrendementsheffing voldoet zoals eerder besproken aan het draagkrachtbeginsel aangezien er progressie ontstaat in de te betalen belasting naarmate een persoon een hoger vermogen bezit. Echter zijn de overwogen belastingstelsels om box 3 vorm te geven bij de invoering van de wet op Inkomstenbelasting 2001 mogelijk betere opties om het draagkrachtbeginsel te uiten. Daarom zullen de alternatieven die het Ministerie heeft overwogen onderstaand besproken worden met in oenschouw of in het alternatief het draagkrachtbeginsel naar voren komt.

Subjectivering van vermogensbelasting

Je kunt onderscheid maken tussen heffingssystemen die objectgebonden en heffingssystemen die subjectgebonden zijn. Een objectief systeem richt zich op de inkomsten uit vermogen. “Belangrijkste kenmerk van een objectieve benaderingswijze is dat een onderscheid wordt aangebracht tussen de door vermogensbestanddelen gegenereerde inkomsten en waardemutaties van het vermogensbestanddeel zelf.”¹⁶ Buiten beschouwing blijven, bij de objectieve benaderingswijze, gebeurtenissen als aankopen, verkopen of waardemutaties.

Als we daarentegen spreken van subjectivering van het belastingsysteem zou dat betekenen dat er gekeken wordt naar wat er daadwerkelijk als voordeel wordt gerealiseerd met betrekking tot een bepaald vermogensbestanddeel. “De inkomsten uit vermogen bezien vanuit het perspectief van het belastingsubject, in casu de belastingplichtige (subjectivering).”¹⁷ Hierbij zullen dus zowel de inkomsten die een vermogensbestanddeel heeft gegenereerd als de waardeverschillen van het bestanddeel in de heffing worden betrokken. Bij subjectivering blijven, anders dan bij de vermogenswinstbelasting, de echte vermogenswinsten buiten het fiscale winstbegrip.¹⁸

In de oude wetgeving waren al elementen van subjectivering opgenomen, maar een mogelijkheid bij de invoering van de huidige wet was om deze trend verder voort te zetten. “Die uitbreiding houdt in dat wordt aangenomen dat de belegger bij de aankoop van zijn beleggingsobject de stellige verwachting had ten minste de op dat moment geldende marktrente

¹⁶ Tweede Kamer (1997). *Belastingen in de 21^e eeuw een verkenning*. 's Gravenhage: Sdu Uitgevers (bladzijde 62)

¹⁷ Tweede Kamer (1997). *Belastingen in de 21^e eeuw een verkenning*. 's Gravenhage: Sdu Uitgevers (bladzijde 62)

¹⁸ Stevens, L.G.M.(2001). *inkomstenbelasting*. Deventer: Kluwer (bladzijde 70)

te kunnen realiseren. Derhalve wordt hij op basis van dat fictief rendement belast. Het met deze belegging gerealiseerde vermogensvoordeel wordt zodoende gesplitst in een 'normale vermogensopbrengst' en een 'speculatieresultaat'. De eerste component is in een aldus opgerekte subjectiveringsvariant belast; de tweede blijft onbelast."¹⁹ Je wordt belast volgens het fictieve rendement en als je een vruchtbare belegging heb is het rendement waarschijnlijk hoger dan het fictief rendement. De meerwaarde boven de marktrente, het speculatieresultaat, wordt bij subjectivering buiten de heffing gehouden.

Door subjectivering worden voorzienbare, maar nog niet gerealiseerde, voordelen al in de belastingheffing betrokken. Zoals in het proefschrift van de heer van Eijck genoemd de voorloper van de forfaitaire rendementsheffing. De subjectivering van vermogensbelasting past binnen het gedachtegoed van het draagkrachtbeginsel aangezien je de heffing niet langer uit kan blijven stellen. Indien het vermogen niet in de vorm van geld wordt beheerd maar in de vorm van beleggingen worden deze onbelaste voordelen alvast in de heffing betrokken. Er wordt geheven over de daadwerkelijke vermogensbestanddelen die je bezit en wanneer je vermogensbestanddelen met een hogere waarde bezit zul je dus meer belasting moeten betalen, dit in combinatie met een vrijstelling zorgt voor een progressieve heffing. Ter verduidelijking kan een eerder genoemd voorbeeld worden aangehaald:

Stel er is persoon A die €20.000 vermogen heeft en persoon B die €50.000 vermogen bezit in een bepaald jaar, er is een vrijstelling van €10.000 van toepassing en een belastingtarief van 10%. Persoon A moet dus €1.000 belasting betalen wat resulteert in een gemiddelde belastingdruk van 5%. Diegene met een hoger vermogen moet €4.000 aan belasting betalen, dit betekent een gemiddelde belastingdruk van 8%. De stijgende lijn in de gemiddelde belastingdruk naarmate het inkomen hoger zorgt voor een progressieve belastingvorm.

Het uiteindelijke rendement van de belegging valt echter niet onder de heffingsgrondslag en veroorzaakt daardoor aantasting van het draagkrachtbeginsel. Als vermogensbestanddelen van de één een hoger rendement opleveren dan die van de ander zal dit niet in de belastingheffing worden opgenomen en hiermee heeft diegene met een hoger rendement een voordeel aangezien hij effectief gezien een lager belastingpercentage betaald. Dit kan echter weer beschouwd worden als gelukselement aangezien iedereen de keuze heeft voor dezelfde vermogensbestanddelen.

¹⁹ Eijk, van S.R.A. (2005). *"het vermogen te dragen"*. Deventer: Kluwer (bladzijde 86)

In onze huidige box 3 zijn er elementen van de subjectiveringsgedachte terug te vinden. Hierbij kan gedacht worden aan de waardering van genotsrechten binnen box 3. Hierbij wordt het gehele verschil in waarde tussen de onbezwaarde bezitting en de waarde van het genotsrecht in de heffing betrokken.²⁰ Dus de gegenereerde waardeverschillen van het genotsrecht komen op deze manier geheel tot uitdrukking.

Vermogenswinstbelasting

De vermogenswinstbelasting is zoals de naam al zegt een belasting die alleen wordt geheven als er een vermogenswinst wordt gerealiseerd. Een heffingsvorm die verdergaat dan subjectivering van de vermogensbestanddelen. Met de invoering van de wet op Inkomstenbelasting 1964 is de vermogenswinstbelasting ook ter sprake geweest en bij latere herzieningen van de wet is deze mogelijkheid wederom overwogen, echter is de vermogenswinstbelasting beide keren afgewezen. “De mogelijke invoering daarvan werd afgewezen vanwege onvoldoende rechtsgronden en bezwaren op het vlak van de invoering en uitvoering.”²¹. Dergelijke winsten kun je namelijk uitstellen en naar verwachting zal dat dan ook gebeuren. De winsten worden uitgesteld zodat er langere tijd geen belasting over geheven wordt, verliezen worden daarentegen wel meteen genomen aangezien deze aftrekbaar zijn. Uitstellen van winsten kan bijvoorbeeld door bijvoorbeeld bedrijven met veel vaste activa, de vermogenswinst wordt in de toekomst bij verkoop of liquidatie in de vorm van stille reserves en/of goodwill gerealiseerd. Hierdoor wordt het moment van belasting betalen ook uitgesteld in vergelijking met bijvoorbeeld een onderneming die veelal vlottende activa bezit aangezien een dergelijke onderneming binnen één belastingjaar de vermogenswinst over het betreffende vermogensbestanddeel realiseert. Voor een persoon is het gunstiger om de belastingheffing en daarmee tevens de betaling uit te stellen, daarom is dit economische bezien geen ideale manier van heffen aangezien een persoon in zijn afweging gestuurd wordt door de belastingheffing. Er zijn dus veel bezwaren tegen een vermogenswinstbelasting. “Een dergelijke belasting zal de particuliere beleggingen in risicodragend kapitaal, zoals aandelen, ontmoedigen en het beursklimaat negatief beïnvloeden. Dit kan een efficiënte werking van onze kapitaalmarkt belemmeren. De praktische onmogelijkheid om via een vermogenswinstbelasting vermogenswinsten adequaat in de heffing te betrekken, doet ook afbreuk aan het uitgangspunt dat een herziening de lastendruk evenwichtig dient te verdelen. Een vermogenswinstbelasting

²⁰ Belastingwettenbundel 2012, bladzijde 140, artikel 5.22 2de lid, wet inkomstenbelasting 2001. Deventer: Kluwer

²¹ Tweede Kamer (1997). *Belastingen in de 21^e eeuw een verkenning*. 's Gravenhage: Sdu Uitgevers (bladzijde 67)

leidt bovendien, mede vanwege de problematische uitvoerbaarheid en controleerbaarheid, tot een complexer belastingstelsel en een verzwaring van administratieve lasten voor burgers en overheid.”²² Echter is de problematische uitvoerbaarheid en controleerbaarheid die de Tweede Kamer noemt te betwijfelen, de belastingheffing kan inderdaad uitgesteld worden maar door verschillende regelingen kun je de oneindigheid hiervan doorbreken. Denk aan afrekening bij overlijden of migratie. Als je regels hieromtrent in de wet opneemt kun je de vermogenswinsten alsnog voldoende in de heffing betrekken. Daarnaast kan vroegtijdige verliesneming voorkomen worden door te bepalen dat het verrekend moet worden met gerealiseerde winsten.²³ De uitvoerbaarheid en controleerbaarheid veroorzaken dus geen problemen wanneer de vermogenswinstbelasting met bijpassende regelgeving geïntroduceerd wordt. Dat de Tweede Kamer een onevenwichtige kapitaalmarkt voorspelt bij de invoering van deze belasting daar is iets voor te zeggen. Beleggingen kan men bijvoorbeeld financieren met een lening waarvan de som van de lening in box 3 aftrekbaar is als het een consumptief krediet betreft²⁴, echter het resultaat op de belegging wordt pas later in de heffing betrokken. Hierdoor staat er een onevenwichtige kapitaalmarkt. Er ontstaat een voordeel doordat de lening van de bezittingen wordt afgetrokken en daardoor een lager bedrag in box 3 belast wordt, de winst of het verlies op de belegging wordt daarentegen pas in de toekomst gerealiseerd en ook pas op dat tijdstip belast of aftrekbaar.

Bij de vermogenswinstbelasting wordt echter wel in tegenstelling tot de subjectivering van de heffing aandacht geschonken aan de daadwerkelijke winst die wordt behaald op een vermogensbestanddeel. Aangezien waardemutaties onder de heffing zullen vallen voldoet dit beter aan het draagkrachtbeginsel dan de subjectivering van de heffing. Voldoet het dan volledig aan het draagkrachtbeginsel? “Ook bij de vermogenswinstbelasting is er een zekere spanning met het draagkrachtbeginsel, omdat het effectieve tarief afhangt van de mate waarin realisatie van vermogenswinst kan worden uitgesteld (of verliesneming naar voren gehaald). Dit bezwaar kan worden gemitigeerd door realisatie bij overlijden te veronderstellen. Verder zou rente in rekening kunnen worden gebracht voor het uitstel van belasting dat is genoten.”²⁵ Als

²² Tweede Kamer (1997). *Belastingen in de 21^e eeuw een verkenning*. 's Gravenhage: Sdu Uitgevers (bladzijde 68)

²³ Jacobs, Bas.(2000) *'Belasting op rendement is rampheffing'*, Volkskrant 28 januari 2011, pagina 11

²⁴ Belastingwettenbundel 2012, bladzijde 129, artikel 5.3 3de lid, onderdeel e, wet inkomstenbelasting 2001. Deventer: Kluwer

²⁵ Cnossen, Sijbren. *"Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun"*. OCFEB, Erasmus University Rotterdam

er regels worden gesteld dat bij overlijden in ieder geval afgerekend moet worden over de vermogenswinsten dan kan de belastingheffing niet oneindig worden vooruitgeschoven. De winsten worden dus bij overlijden van de bezitter belast en deze kunnen pas na afrekening doorgeschoven worden voor de waarde inclusief stille reserves. Als dit in de wet wordt bewerkstelligd dan wordt degene die profijt heeft gehad van het vermogensbestanddeel dus alsnog belast voor de daarop genoten winst. Ook het in rekening brengen van rente voor de belasting die is uitgesteld ondersteunt het draagkrachtbeginsel. Je betaald voor hetgeen waar je profijt van hebt, je hoeft de belasting niet meteen te betalen maar daarom betaal je over dat genot wel een rentepercentage. Dus het ligt er net aan hoe de wetgever de vermogenswinstbelasting aankleedt wanneer deze wordt ingevoerd om te beoordelen of het aan het draagkrachtbeginsel voldoet. Echter hangt het ook nog af van de verdere invulling van de vermogenswinstbelasting, in de regelgeving moet zo bijvoorbeeld nog wel een vrijstelling worden opgenomen die progressie veroorzaakt tussen de verschillende vermogensgenieters.

Vermogensaanwasbelasting

“Bij de vermogensaanwasbelasting wordt de omvang van het vermogen op 1 januari en 31 december van het kalenderjaar vastgesteld en gecorrigeerd voor consumptieve onttrekkingen om zo het belastbare inkomen vast te stellen. Ook de nog niet gerealiseerde waardeinstijging wordt zodoende belast.”²⁶ Het verschil met de vermogenswinstbelasting is dat de nog niet gerealiseerde waardeinstijgingen ieder jaar belast worden. Tevens zou de invoering van een dergelijke vermogensaanwasbelasting problemen met zich mee brengen, voornamelijk de uitvoerbaarheid is een puntje van kritiek. Alle vermogensbestanddelen van postzegelverzameling tot antiek moeten namelijk gewaardeerd worden en dit is vrijwel niet uitvoerbaar en ook aan controleerbaarheid zal het in de praktijk ontbreken. Daarnaast zal er een liquiditeitsprobleem ontstaan bij de belastingbetaler aangezien de vermogenswinsten nog niet gerealiseerd zijn, maar al wel in de heffing worden betrokken. Je hebt dus nog geen geld ontvangen voor de waardeinstijging, maar moet al wel afrekenen over de waardeinstijging. Ook is er nog het probleem van de invloed van inflatie welke dus geëlimineerd zou moeten worden, dit probleem geldt overigens ook voor de vermogenswinstbelasting. “Een deel van de

²⁶ Stevens, L.G.M. (2009/2010). *Elementair belastingrecht*. Deventer: Kluwer (bladzijde 103)

vermogenstoename heeft immers een louter nominaal karakter en weerspiegelt niet de echte toename van draagkracht.”²⁷

Het voornaamste verschil met de vermogenswinstbelasting is dus eigenlijk dat bij de vermogensaanwasbelasting jaarlijks de vermogensstijging, ook al is deze nog niet gerealiseerd, in de heffing wordt meegenomen. Iedereen zal op deze manier dus daadwerkelijk belast worden voor zijn/haar bezittingen wanneer het in de uitvoerings sfeer mogelijk is om overal een waarde aan toe te kennen, dit stelsel zal in dat geval steunen op het draagkrachtbeginsel. Er zal dan binnen het systeem nog wel sprake moeten zijn van veroorzaakte progressie door bijvoorbeeld een vrijstelling, belastingvrije som of toenemende marginale tarieven, in dat geval wordt je belastingdruk over het vermogen hoger naarmate je vermogen hoger is.

Forfaitair rendement op brede of smalle grondslag

Forfaitair rendement wil niets anders zeggen dan een vooraf bepaald percentage, er wordt verondersteld dat dit percentage het behaalde rendement op vermogensbestanddelen weerspiegelt. Een berekening op basis van een forfaitair rendement kan betekenen dat er juist meer of minder in de belastbare grondslag wordt betrokken dan daadwerkelijk het geval zou zijn. Als de rentestand op je spaarrekening namelijk hoger is dan het forfaitaire percentage dan maak je een soort van winst aangezien je belasting betaalt over het forfaitaire percentage en je daadwerkelijk de rente ontvangt zoals deze door de bank is bepaald. Het verschil hiertussen kun je beschouwen als winst. Bij het tegenovergestelde geval, dus de rente op je spaarrekening is lager dan het forfaitair bepaalde tarief maak je een verlies.

Deze forfaitaire benadering kan zowel op een smalle grondslag als op een brede grondslag worden toegepast.

Op smalle grondslag betekent dat niet alle vermogensbestanddelen in de heffing worden betrokken. Het forfaitaire rendement wordt over vermogensbestanddelen berekend waarvan wordt gevonden dat deze niet buiten de heffing mogen worden gelaten. Echter is er altijd een risico dat gelopen wordt wanneer niet alle vermogensbestanddelen in de heffing worden betrokken. Er kan dan gemakkelijker belastingontwijkend gedrag ontstaan door vermogensbestanddelen die binnen de heffing vallen te substitueren met vermogensbestanddelen die niet in de heffing worden betrokken. Met andere woorden zal dan

²⁷ Stevens, L.G.M. (2009/2010). *Elementair belastingrecht*. Deventer: Kluwer (bladzijde 104)

het risico op arbitrage groter zijn, want iedereen wil tenslotte zo min mogelijk belasting betalen. De berekening van het voordeel op smalle grondslag brengt daarnaast nog wat vragen met zich mee. Aangezien “een forfaitair rendement op smalle grondslag in feite alleen maar mogelijk is indien de berekening van het belaste voordeel naar tijdsgelang plaatsvindt. Op het moment dat er slechts een beperkt aantal vermogensbestanddelen onder het forfaitaire rendement valt, ligt het voor de hand dat er regelmatig – ook om niet-fiscale redenen – wordt gewisseld tussen vermogensbestanddelen die wel en vermogensbestanddelen die niet onder het forfaitaire rendement vallen.”²⁸

Het belangrijkste punt van deze forfaitaire benadering op smalle grondslag is dus dat men goed moet vastleggen welke vermogensbestanddelen in de heffing betrokken moeten worden. Deze vermogensbestanddelen moeten duidelijk in de wet worden vastgelegd zodat het arbitrage­risico veelal wordt uitgeschakeld. Wanneer je namelijk weinig bestanddelen in de heffing wilt betrekken dan is het ook makkelijker om de bestanddelen die binnen de heffing vallen te substitueren voor bestanddelen die buiten de heffing vallen. Per saldo zal hierdoor dus geen belastingverschuldigd zijn. Een simpel voorbeeld is dat als een spaarrekening wel onder deze forfaitaire benadering valt en beleggingen niet kan het voordeliger zijn om te beleggen aangezien je daar geen belasting over hoeft te betalen.

Een andere optie is om de forfaitaire benadering op een brede grondslag toe te passen, dan vallen vrijwel alle vermogensbestanddelen binnen de heffing. In dit geval is het moeilijker om de belastingheffing te ontwijken aangezien vrijwel alle vermogensbestanddelen in de heffing worden betrokken, uiteraard moet er wel een vrijstelling gelden voor vermogensbestanddelen die al belast worden. Bijvoorbeeld een eigen woning valt in box 1, dat zullen we dan in box 3 buiten beschouwing moeten laten om dubbele heffing te voorkomen. Echter een tweede huis moet wel in box 3 worden opgenomen aangezien deze niet in een eerdere box belast is en we het ook niet onbelast willen laten. Uiteraard kun je bij een brede grondslag nog steeds zaken buiten de heffing houden, zoals “roerende zaken die niet ter belegging worden aangehouden, zoals huisraad, auto’s en caravans, kunnen buiten de heffing blijven.”²⁹

Het voordeel van een forfaitair rendement in combinatie met een vrijstelling, zoals eerder besproken in hoofdstuk 2, is dat het progressie veroorzaakt. Zowel als dit op brede als op

²⁸ Tweede Kamer (1997). *Belastingen in de 21^e eeuw een verkenning*. 's Gravenhage: Sdu Uitgevers (bladzijde 72)

²⁹ Tweede Kamer (1997). *Belastingen in de 21^e eeuw een verkenning*. 's Gravenhage: Sdu Uitgevers (bladzijde 72)

smalle basis gebeurt wordt er progressie veroorzaakt. Wel is het weer wel het geval dat je keuzes maakt met je vermogen waardoor diegene die slimmere keuzes maakt meer rendement behaalt dan de vastgestelde 4% en een ander minder rendement behaalt. In dat geval ontstaat er degressie wat het draagkrachtbeginsel aantast. Hierbij kun je denken aan een persoon die bijvoorbeeld op een belegging 12% rendement behaalt, effectief betaal je dan maar 10% belasting wanneer er een geldend tarief van 30% bestaat. Iemand die minder slimme keuzes maakt kan 2% rendement behalen en daarmee effectief 60% belasting betalen. Hier zien we degressie ontstaan, hoe lager het inkomen hoe hoger het percentage waartegen je in de heffing wordt betrokken. Dit gelukselement niet meenemend kan verondersteld dat de forfaitaire heffing op het draagkrachtbeginsel steunt.

Vermogensrendementsheffing

De vermogensrendementsheffing is de belastingheffing waarvoor het Ministerie van Financiën heeft gekozen bij de invoering van het belastingstelsel 2001, deze heffing staat sindsdien ook wel bekend als box 3 heffing. In dit systeem zijn sporen terug te vinden van de hierboven besproken alternatieven. Zo is er in deze box een forfaitair tarief wat wordt berekend over de bezittingen minus schulden uit sparen en beleggen, hierdoor komen ook waardeinstijgingen in de heffing tot uitdrukking. Er wordt verondersteld dat iedereen een forfaitair rendement van 4% over zijn vermogen behaalt en daarover wordt een tarief van 30% belasting geheven. Daarnaast is het een heffing op brede grondslag. Het heeft dan wel de naam inkomsten uit sparen en beleggen gekregen, maar de grondslag is breder dan de naam suggereert. Zo wordt bijvoorbeeld ook het hebben van een tweede huis in box 3 belast. Eerder is al besproken dat puur de manier van heffing met de mede ingevoerde vrijstelling, het risico-element van een hoger of lager rendement daargelaten, het draagkrachtbeginsel ondersteunt.

3.3 Belangrijke wijzigingen binnen box 3 sinds 2001

Belastingwetten worden constant onder de loep genomen en daardoor wordt er af en toe besloten dat het wijzigingen van bepalingen de beste optie is om de belastingwet doeltreffender te maken. Zo hebben ook in box 3 zich een aantal wijzigingen voorgedaan. Een aantal belangrijke wijzigingen zullen onderstaand besproken worden.

Één peildatum per 1 januari 2011:

Box 3 vermogen moet op een bepaalde datum of bepaalde data worden vastgesteld om op die manier de grondslag te kunnen bepalen waarover geheven zal worden, dit wordt de peildatum genoemd. Deze peildatum wordt per 1 januari 2011 op een andere manier bepaald dan daarvoor. In de wet van 2010 staat in artikel 5.2, 1^{ste} lid van de wet Inkomstenbelasting 2001 bepaald dat de grondslag als volgt wordt bepaald:

“De grondslag sparen en beleggen is het gemiddelde van de rendementsgrondslag aan het begin van het kalenderjaar (begindatum) en de rendementsgrondslag aan het einde van het kalenderjaar (einddatum) verminderd met het heffingsvrije vermogen.”³⁰

Je ziet dus dat in de jaren t/m 2010 een gemiddelde werd genomen van je vermogen aan het begin van het kalenderjaar en het vermogen op het einde van het kalenderjaar, het heffingsvrije vermogen mocht je hierop in mindering brengen of tweemaal het heffingsvrije vermogen indien je een partner hebt. Het resterende bedrag vormde de grondslag voor de heffing in box 3. Hierover wordt dus effectief een tarief van 1,2% over berekend.

Echter is met ingang van 1 januari 2011 de wet gewijzigd en staat nu in artikel 5.2, 1^{ste} lid over de peildatum die geldt vanaf het belastingjaar 2011 het volgende opgenomen:

“De grondslag sparen en beleggen is de rendementsgrondslag aan het begin van het kalenderjaar (peildatum) voor zover die rendementsgrondslag meer bedraagt dan het heffingsvrije vermogen.”³¹

Vanaf 1 januari 2011 wordt de grondslag dus nog maar op één datum bepaald, namelijk op 1 januari van het betreffende jaar. Nog steeds mag er een heffingsvrij vermogen, indien je een partner hebt tweemaal het heffingsvrij vermogen, in mindering worden gebracht op de grondslag voor sparen en beleggen. De verandering van de grondslag gebaseerd op één datum betekend een vereenvoudiging van het fiscale box 3 regime.

Deze vereenvoudiging is één van de voordelen die de staatssecretaris voor ogen had met de invoering van deze wetswijziging. Of deze aanpassing van de wet het draagkrachtbeginsel teniet doet of juist ondersteunt zal in het volgende hoofdstuk worden belicht.

³⁰ Belastingwettenbundel 2010, bladzijde 129, artikel 5.2 1^{ste} lid, wet inkomstenbelasting 2001. Deventer: Kluwer

³¹ Belastingwettenbundel 2011, bladzijde 129, artikel 5.2 1^{ste} lid, wet inkomstenbelasting 2001. Deventer: Kluwer

Defiscalisering krachtens successie verkregen schulden en vorderingen

Een recentere wijziging dan de wijziging van de peildatum is de wijziging van artikel 5.4, dit artikel heeft betrekking op defiscalisering van bepaalde zaken die krachtens erfrecht zijn verkregen. Zoals eerder gezegd is defiscalisering het buiten de heffing houden van bepaalde bezittingen en schulden, in dit specifieke geval dus bestanddelen die buiten de box 3 heffing worden gehouden. De bepaling rondom de defiscalisering heeft per 1 januari 2012 wijzigingen ondergaan.

Om de wijziging duidelijk tot uitdrukking te laten komen zal onderstaand het oude wetsartikel 5.4 van de wet Inkomstenbelasting 2011 worden besproken zoals dat van kracht was vóór 1 januari 2012.³²

In het artikel staat opgenomen dat de schuld die aan de kinderen ontstaat wanneer de erfenis over is gegaan op de langstlevende, niet tot de schuld van de langstlevende wordt gerekend. Daar tegenover staat dat ook de vordering die de kinderen hebben op de langstlevende ouder niet tot de bezittingen van deze kinderen behoort. Wanneer de bezittingen volgens het wettelijk erfrecht (artikel 13, BW 4) overgaan op de langstlevende behoort de legitieme portie waarop aanspraak wordt gemaakt niet tot de schulden van de langstlevende, ook behoort dit niet tot de bezittingen van diegene die aanspraak maakt op de legitieme portie.

Daarnaast is in het artikel geregeld dat wanneer een wilsrecht wordt ugeoefend, dus het kind maakt aanspraak op goederen die naar de langstlevende zijn overgegaan omdat de langstlevende wil hertouwen, dan behoort dit goed, wanneer de ouder het vruchtgebruik behoudt, niet tot de bezittingen van het kind. Deze goederen worden voor de volle waarde, dus alsof het wilsrecht niet is uitgeoefend, in aanmerking genomen bij de langstlevende ouder. Een dergelijke vordering kan ook ontstaan op de stiefouder wanneer je ouder overlijdt. Als de stiefouder geen afstand doet van het vruchtgebruik, wordt deze vordering onder voorbehoud van dit vruchtgebruik overgedragen. Deze vordering wordt niet als bezitting in de aangifte aangemerkt. Bovenstaande is van gelijke toepassing op uitoefening van wilsrechten die inhoudelijk overeenkomen met de eerder omschreven wilsrechten welke zijn opgenomen in een uiterste wilsbeschikking, een testament bijvoorbeeld. Op voorwaarde dat deze wilsbeschikking een verdeling van de nalatenschap zoals omschreven in artikel 13, BW 4, het wettelijk erfrecht, beoogd.

³² Het volledige artikel 5.4, wet Inkomstenbelasting 2001, zoals van kracht voor 1 januari 2012 is opgenomen als bijlage 1

Bovenstaande over artikel 5.4 is mede van toepassing wanneer een natuurlijk persoon de plaats vervult van de tot de nalatenschap van de ouder is geroepen. Ook is het van toepassing op een bestaande geldvordering en een goed waarop een vruchtgebruik rust, welke is verkregen krachtens erfrecht dan wel het huwelijksvermogensrecht, door een bloed- of aanverwant in de rechte neergaande lijn (een kind bijvoorbeeld) van de overleden ouder of zijn als erfgenaam achtergelaten echtgenoot.

Het gehele artikel 5.4 is van toepassing op de echtgenoot van de overledene, hieronder wordt tevens de partner verstaan. Als partner wordt je aangemerkt wanneer je samen met je partner gedurende 6 maanden voldoet aan de voorwaarden die artikel 1a van de successiewet³³ worden genoemd.

Daarnaast is in het laatste lid de tweetrapsmaking opgenomen. Wanneer je een goed onder opschortende voorwaarde verkrijgt dien je het betreffende goed niet in aanmerking te nemen in de aangifte. De bezwaarde dient de goederen in aanmerking te nemen alsof er geen sprake is van een tweetrapsmaking. De verwachter neemt ze pas als onvoorwaardelijk verkregen in aanmerking wanneer de bezwaarde, diegene die de goederen onder opschortende voorwaarde verkrijgt, overlijdt.

Bovenstaand is een korte werking van de oude wetgeving. Om nu een duidelijke vergelijking te kunnen maken van wat er door na de invoering van het wetsartikel op 1 januari 2012 is veranderd zal onderstaand het huidige wetsartikel betreffende defiscalisering worden besproken³⁴.

Onder echtgenoot van een overleden ouder wordt in dit artikel mede begrepen de partner, met andere woorden de langstlevende. Tevens wordt onder ouder mede begrepen de stiefouder, dus de (nieuwe) echtgenoot van een ouder. Het van toepassing zijnde partnerbegrip is het partnerbegrip wat we kennen uit de Successiewet en daar is opgenomen in artikel 1a. In het artikel is bepaald dat niet opeisbare geldvorderingen op de langstlevende ouder niet tot de bezittingen behoren wanneer deze vorderingen voortvloeien uit de verdeling van de nalatenschap van de overleden ouder. Of wanneer de vordering voortvloeit uit een door de langstlevende schuldig gebleven vergoeding voor een legaat, een nalatenschap, tegen inbreng van de waarde aan die langstlevende op grond van een uiterste wilsbeschikking van de

³³ Artikel 1a, 1^{ste} lid, Successiewet 1956, wat betrekking heeft op het partnerbegrip staat opgenomen als bijlage 3

³⁴ Het volledige artikel 5.4, wet Inkomstenbelasting 2001, zoals van kracht na 1 januari 2012 is opgenomen als bijlage 2

overleden ouder. Hieronder mede verstaan zaken die op een andere manier voorvloeien uit een uiterste wilsbeschikking, de inhoud van het testament, van de overleden ouder. Ook vorderingen die samenhangen met een legitieme portie, het deel van de nalatenschap van de ouder waar het kind altijd recht op heeft, die niet opeisbaar is vanwege voorwaarden die in artikel 81 van BW 4 zijn vermeld of niet opeisbaar door omstandigheden die omschreven staan in de artikelen 82 en 83 van BW 4³⁵ behoren niet tot de bezittingen. De met bovenstaande vorderingen samenhangende schulden worden net als de vorderingen ook niet in aanmerking genomen voor de box 3 belastingheffing.

Daarnaast is er in het artikel bepaald dat goederen die niet tot de bezittingen behoren bij het kind goederen zijn waarop een vruchtgebruik rust ten behoeve van de langstlevende echtgenoot op grond van het testament van de overledene. Ook wanneer er op basis van artikel 19 BW, het voornemen van de langstlevende ouder om te hertrouwen, een wilsrecht wordt uitgeoefend en een vruchtgebruik rust ten behoeve van de langstlevende echtgenoot wordt dit niet tot bezittingen van de bloot eigenaar gerekend. Dit is tevens van toepassing wanneer het kind een wilsrecht uitoefent wanneer deze een vordering heeft op zijn stiefouder, het vruchtgebruik blijft bij de stiefouder. Echter kan er in beide gevallen afstand worden gedaan van het vruchtgebruik. Deze goederen waarop een vruchtgebruik rust behoren tot de bezittingen van de echtgenoot en wel voor de volledige waarde die de goederen zouden hebben zonder dat er een vruchtgebruik op zou rusten. Tevens is dit van toepassing op een vruchtgebruik wat ten behoeve van de echtgenoot is gevestigd op grond van artikel 29 of 30 van het BW 4. Dit betreft een medewerking van vruchtgebruik indien de achtergelaten echtgenoot goederen die niet aan deze echtgenoot zijn achtergelaten nodig heeft voor de verzorging. Ook is, op verzoek, medewerking tot een vruchtgebruik vereist wanneer de echtgenoot van de overledene volgens het testament niet of niet de enige rechthebbende is op de woning die tot de nalatenschap van de erflater behoort.

Al bovenstaande is tevens van toepassing wanneer een natuurlijk persoon de plaats vervangt in de nalatenschap van de eerder genoemde ouder. En wanneer er sprake is van een al bestaande geldvordering of een vruchtgebruik dat rust op een goed wat krachtens erf- of huwelijksvermogensrecht is verkregen door een persoon die bloed- of aanverwant is in de rechte lijn van de overleden persoon of van zijn als erfgenaam achtergelaten echtgenoot. Dit kunnen dus ook stiefbroers/-zusters zijn van de kinderen van de overleden persoon. Wanneer

³⁵ Artikel 81, 82 en 83 uit Burgerlijk Wetboek 4 zijn opgenomen in bijlage 3

hier sprake van is wordt dit dus ook niet tot de bezittingen gerekend.

Wanneer goederen worden verkregen onder de tweetrapsmaking dan wordt de waarde van de goederen niet in aanmerking genomen bij de verwachter, maar de gehele waarde wordt bij de bezwaarde in de aangifte opgenomen.

We zien dat vooral in de eerste vier leden van het artikel wijzigingen hen intreden hebben gedaan. Echter is het doel zowel voor als na wijziging hetzelfde gebleven, namelijk defiscalisering van vermogensbestanddelen. Inkomens- en vermogensbestanddelen worden dus fiscaal genegeerd³⁶ door dit artikel. Dit komt in box 3 tot uitdrukking door de tekst “tot de bezittingen behoren niet”. Bij de huidige wetgeving is er voor een verdergaande defiscalisering gekozen, onder de huidige wetgeving is het artikel namelijk niet enkel van toepassing wanneer het wettelijk erfrecht van toepassing is maar ook wanneer op grond van een testament of een verdeling van de nalatenschap een situatie ontstaat die te vergelijken is met de situatie van het wettelijk erfrecht. Artikel 5.4 ziet vanaf heden ook op gedeeltelijke verdelingen van de nalatenschap, de eerder gestelde eis dat alle goederen moeten overgegaan naar de langstlevende echtgenoot is bij invoering per 1 januari 2012 komen te vervallen. Daarnaast worden vorderingen voortvloeiend uit de inbreng van de waarde bij een (keuze)legaat, onderbedelingsvorderingen ontstaan uit het testament en vorderingen van een kind op basis van de legitieme portie niet langer in de heffing betrokken. De met voorgenoemde vorderingen corresponderende schulden worden, net als de bezittingen, niet in de heffing betrokken. In het derde lid staat vermeld dat goederen waarop krachtens testament ten behoeve van de langstlevende een vruchtgebruik is gevestigd, niet tot de bezittingen behoren. Hieronder valt ook het tot 2012 van kracht zijnde lid wat de situatie bevat van een blooteigendomsituatie die ontstaat door uitoefening van een testamentair wilsrecht door een kind. De uitoefening van voorgenoemd wilsrecht, wat ontstaat door uitoefening van het wettelijk erfrecht, behoort zowel onder het oude als het nieuwe belastingrecht niet tot de box 3 bezittingen. Het buiten de heffing gehouden vruchtgebruik is verder uitgebreid in per 1 januari 2012, namelijk bezittingen die aan de langstlevende zijn nagelaten daarvan kan de langstlevende echtgenoot op grond van artikel 29 of artikel 30 van het BW het vruchtgebruik opeisen, de langstlevende kan de vermogensbestanddelen dus opeisen wanneer deze nodig zijn ter verzorging. Het bloot eigendom van deze goederen, wat het kind bezit, wordt niet tot de box 3 bestanddelen

³⁶ Dusarduijn, S.M.H. (2010). *Vermogensrendementheffing*. Deventer: Kluwer. (bladzijde 133)

gerekend. Bij de vruchtgebruiker wordt het vruchtgebruik voor de gehele eigendoms waarde, dus alsof er geen vruchtgebruik op de betreffende goederen rust, in de heffing betrokken. Daarnaast is in het vernieuwde artikel een uitbreiding opgenomen met betrekking tot het partnerbegrip. Eerst werd artikel 5.4 IB enkel toegepast op gehuwde partners en partners die voldeden aan het partnerbegrip zoals omschreven in artikel 1a van de successiewet. De nieuw ingevoerde regeling heeft ervoor gezorgd dat stiefouders tegenwoordig onder de reikwijdte van het artikel vallen. Dit is van belang wanneer de stiefouder overlijdt en de belastingplichtige en diens biologische ouder als erfgenamen nalaat. Al deze regels van defiscalisering zijn alleen van toepassing op maatschappelijk gebruikelijke situaties waarbij de vermogensbestanddelen worden nagelaten aan de langstlevende partner en de kinderen van de overledene enkel een niet-opeisbare vordering of het bloot eigendom verkrijgt, of beide.³⁷

Kortom het artikel heeft een aantal wijzigingen ondergaan met ingang van dit jaar. Ook stiefouders en daarmee stiefkinderen zijn onder het bereik van dit artikel komen te vallen. Voor de invoering van deze wijziging was dit artikel alleen van toepassing op de echtgenoot en degene die voldeden aan het partnerbegrip van de successiewet³⁸. Daarnaast zijn de regels betreffende het vruchtgebruik met ingang van de nieuwe wetgeving verder uitgebreid. “Nu wordt de splitsing in blooteigendom en vruchtgebruik die is ontstaan door uitoefening van een wilsrecht altijd genegeerd in box III.”³⁹

Ook de vorderingen en de daarmee samenhangende schuld bij de andere partij betreffende het (keuze)legaat en de wilsbeschikking zijn onder het huidige regime gedefiscaliseerd.

3.3. Samenvatting

Er is per 1 januari 2011 voor gekozen om in plaats van twee peildata het box 3 vermogen te baseren op één peildata, namelijk 1 januari van het betreffende belastingjaar. Door de 2 peildata die we in eerste instantie kenden werd er geheven over een gemiddeld jaarlijks vermogen, de peildata per 1 januari van het jaar werd namelijk het vermogen per 31 december

³⁷ Hoge Raad 4 februari 2011, nr. 09/02399, NTFR 2011 nr. 1

³⁸ Belastingwettenbundel 2011, bladzijde 744, artikel 1a, lid 1 Successiewet 1956. Deventer: Kluwer

³⁹ Kamerstukken 2000/01, 27 466, nr 3, p. 117

opgeteld en dit werd door de helft gedeeld. Bij de wijziging van de peildata stond vooral de eenvoud voorop bij de staatssecretaris.

Een andere belangrijke wijziging in de heffing van inkomsten uit sparen en beleggen is per 1 januari 2012 ingevoerd en is terug te vinden in artikel 5.4. Het betreft de defiscalisering van verkrijgingen krachtens erfrecht. Zo vallen tegenwoordig ook de schulden en de daarmee corresponderende vordering van en op de stiefouder onder de strekking van het huidige artikel 5.4. Tevens zijn vormen die vergelijkbaar zijn met het wettelijk erfrecht nu ook onderworpen aan artikel 5.4. Verder is het gedefiscaliseerde vruchtgebruik uitgebreid net als het (keuze)legaat en wilsbeschikking, deze worden niet in aanmerking genomen bij het vaststellen van het box 3 vermogen.

4. Hebben de recente wijzigingen binnen box 3 gezorgd voor het teniet gaan van het draagkrachtbeginsel?

4.1. Wijziging van de peildatum en de verhouding tot het draagkrachtbeginsel

Zoals in het vorige hoofdstuk is besproken is per 1 januari 2011 de peildatum van box 3 vermogen veranderd in één peildatum. Daarnaast is het draagkrachtbeginsel zoals eerder genoemd de verdeling van de lasten zodat de meer vermogende in de samenleving meer lasten dragen dan de minder vermogende personen. De kwestie is nu of de wijziging van de peildatum schade heeft aangericht aan de mate waarop box 3 op het draagkrachtbeginsel was gebaseerd. Om dit te achterhalen moeten we weten hoeveel een Nederlander gemiddeld spaart per jaar. "Uit onderzoek is nu ook gebleken in welke mate wij sparen: Maar liefst 86% van de Nederlanders spaart gemiddeld 216 euro per maand."⁴⁰ Dit betekent dat een gemiddelde Nederlander per jaar €2592 spaart, ondanks dat er af en toe grotere uitgaven gedaan zullen worden zoals de aanschaf van een auto.

De groep mensen die iedere maand de eindjes aan elkaar moeten knopen hoeven we niet mee te nemen in de beschouwing of de wijziging van de peildatum invloed heeft op het draagkrachtbeginsel. Bij deze groep is er geen verandering opgetreden, onder zowel de oude als huidige regelgeving valt zij onder de vrijstelling en betalen per saldo geen belasting over het vermogen. Om een voorbeeld uit te werken nemen we een groep met een lager inkomen uit sparen en beleggen en 2 groepen met een hoger box 3 vermogen. Zojuist hebben we gezien dat een gemiddeld persoon €2592 spaart, een gemiddelde is onafhankelijk van het inkomen en daardoor wordt er vanuit gegaan dat elke onderstaand genoemde inkomensgroep dit bedrag per jaar toevoegt aan het vermogen uit box 3.

	vermogen 1	vermogen 2	vermogen 3
1 januari 2010	€19.500	€30.000	€50.000
31 december 2010	€22.092	€32.592	€52.592
1 januari 2011	€22.092	€32.592	€52.592
31 december 2011	€24.684	€35.184	€55.184
1 januari 2012	€24.684	€35.184	€55.184

⁴⁰Ricardo (2010), 'hoeveel sparen mensen gemiddeld in Nederland', online <http://www.spaarrentesvergelijken.net/nieuws/hoeveel-sparen-mensen-gemiddeld-in-nederland/>

Bij de uitwerking van het te betalen belasting tarief gaan we uit van een vrijstelling van €21.139 zoals deze in 2012 geldt. Als we deze vrijstelling hanteren kunnen we namelijk duidelijk de verandering zien in de te betalen belasting en de belastingdruk. Verder gaan we uit van een rendement van 4% waarover vervolgens een tarief van 30% wordt betaald. Bij de regeling zoals deze gold voor 1 januari 2011 is de te betalen belasting hierdoor als volgt:

	Vermogen 1	Vermogen 2	Vermogen 3
Belasting over 2010	€0	€121	€361
Belasting over 2011	€26	€152	€392

Wanneer je belasting betaalt door middel van een gemiddelde van twee inkomens dan is de belastingdruk ook een percentage uitgedrukt van het gemiddelde jaarinkomen. De belastingdruk bij het hebben van 2 peildata is met het voorgaande voorbeeld als volgt:

	Vermogen 1	Vermogen 2	Vermogen 3
Belastingdruk 2010	0%	0,39%	0,70%
Belastingdruk 2011	0,11%	0,45%	0,73%

We zien dat de belastingdruk stijgt naarmate je een hoger inkomen hebt dat in box 3 valt. We zien echter ook dat bij de hogere inkomens de stijging van de belastingdruk kleiner is dan bij de lagere inkomens. Door de stijgende belastingdruk die we in bovenstaand voorbeeld zien kunnen we echter veronderstellen dat het ouder artikel met de bepaling toegespitst op de peildatum aan het draagkrachtbeginsel voldoet. Elke euro die je meer hebt in box 3 daarover betaal je namelijk effectief een hoger belastingpercentage. En aangezien iedere persoon ook in de toekomst gemiddeld een even grote aangroei krijgt van het vermogen zal de persoon die begint met een hoger vermogen over de gehele levensloop gezien een hogere belastingdruk hebben over het inkomen uit sparen en beleggen.

Onderstaand zal het zelfde voorbeeld worden uitgewerkt maar dan een uitwerking gebaseerd op de huidige wetgeving, dus de wetgeving waarbij er één peildatum van toepassing is, namelijk op 1 januari van het betreffende jaar. We gaan er bij de uitwerking van dit voorbeeld vanuit dat we alle jaren al heffen op basis van één peildatum. Van belang zijn dan de volgende vermogens waarover belasting wordt geheven.

	Vermogen 1	Vermogen 2	Vermogen 3
1 januari 2010	€19.500	€30.000	€50.000
1 januari 2011	€22.092	€32.592	€52.592
1 januari 2012	€24.684	€35.184	€55.184

Om deze situatie goed te kunnen vergelijken met de situatie van een gemiddeld vermogen nemen we wederom de vrijstelling van €21.139 en een rendement van 4%, dat wordt belast tegen een vast tarief van 30%. Als we dit loslaten over de verschillende vermogensgroepen zien we dat het volgende bedrag aan belasting moet worden betaald bij het bijbehorende vermogen.

	Vermogen 1	Vermogen 2	Vermogen 3
Belasting over 2010	€0	€106	€346
Belasting over 2011	€11	€137	€377
Belasting over 2012	€42	€168	€408

In vergelijking met de vorige situatie kun je al zien dat alle belastingbedragen omlaag zijn gegaan. Dit hoeft echter geen aantasting van het draagkrachtbeginsel te betekenen aangezien het nog steeds zo kan zijn dat de sterkste schouders in verhouding de zwaarste lasten dragen. Om dit verder te bezien gaan we het belastingbedrag uitdrukken in een percentage van de grondslag, in dit geval het vermogen uit sparen en beleggen op 1 januari van het betreffende jaar. De belastingdruk ziet er dan als volgt uit:

	Vermogen 1	Vermogen 2	Vermogen 3
Belastingdruk 2010	0%	0,35%	0,69%
Belastingdruk 2011	0,05%	0,42%	0,72%
Belastingdruk 2012	0,17%	0,48%	0,74%

We zien dat de belastendruk over 2011 in alle gevallen is gedaald bij de methode van 1 peildatum. Echter is de daling bij de lagere inkomens sterker dan de daling bij de hogere inkomens uit sparen en beleggen.

Met bovenstaand voorbeeld hebben we dus kunnen zien dat bij de ingetreden wijziging van 2 peildata naar 1 peildatum iedereen (zowel de hogere als de lagere genietters van box 3

inkomen) minder belasting is gaan betalen, namelijk €15 aan belasting per jaar wat iedere persoon minder hoeft af te dragen. Dit geldt niet voor inkomen 1 in het jaar 2010 die in beide gevallen geheel onder de vrijstelling valt. Echter wanneer deze wel boven de vrijstelling zou uitstijgen zou het ook een voordeel van €15 oplossen aangezien dat veroorzaakt wordt door de systematiek. Omdat deze €15 daling is voor iedereen hetzelfde zou je kunnen zeggen dat dit het draagkrachtbeginsel teniet doet, dit is namelijk een proportionele daling. Als de daling bij lage inkomens €15 was geweest dan had deze bij de hogere inkomens lager moeten zijn om het idee van sterkste schouders dragen de zwaarste lasten in stand te houden. Echter dragen de sterkste schouders op deze manier nog steeds de zwaarste lasten aangezien zij in verhouding meer belasting betalen. De mate van draagkracht is hier dus afgenomen als we kijken naar de absolute euro's aan belastingdaling door de wijziging van de peildatum, maar het draagkrachtbeginsel is zeker nog in stand gehouden aangezien de hogere inkomens absoluut gezien nog steeds meer belasting betalen over het box 3 vermogen.

Als we vervolgens kijken naar de belastingdruk zien we dat deze in alle gevallen is gedaald, hierbij moet wel vermeld worden dat de grondslag is veranderd aangezien het vermogen vóór belastingheffing is veranderd. Eerst wordt namelijk uitgegaan van het gemiddelde vermogen en vervolgens van het vermogen op 1 januari van een betreffend jaar. Dit is echter niet van belang om de belastingdruk per jaar te kunnen vergelijken. Als we dit doen zien we dat de gemiddelde belastingdruk voor iedereen is gedaald. Voor de minder vermogende is deze daling groter dan voor de meer vermogende personen. Zowel onder de oude als de nieuwe wetgeving was er al sprake van een hogere gemiddelde belastingdruk voor de meer vermogende personen in de samenleving. Het verschil in gemiddelde belastingdruk is, hoewel deze druk voor iedereen is gedaald, tussen de laagste en hoogste vermogensgroep wel groter geworden in vergelijking met de geldende wetgeving vóór 1 januari 2011.

We kunnen dus stellen dat in absolute getallen iedereen hetzelfde voordeel heeft van de nieuwe regelgeving als we veronderstellen dat zowel de lagere vermogensgroepen hetzelfde vermogen per jaar opbouwen als de hogere vermogensgroepen. Daarnaast zien we het verschil in belastingdruk tussen de groepen is vergroot. Dit ondersteunt het draagkrachtbeginsel aangezien in verhouding tot de grondslag de belastingdruk voor de meer vermogende groter is geworden. De sterke schouders zullen in verhouding meer belasting afdragen zowel in het geval van het hebben van één peildatum als in het geval van het heffen volgens een gemiddeld vermogen. Concluderend is het draagkrachtbeginsel door deze nieuwe wetgeving dus niet

teniet gedaan, maar nog steeds in stand gehouden door de wijziging binnen de box voor inkomen uit sparen en beleggen naar één peildatum. Er kan in mijn inziens zelfs gesproken worden van een versterking van het draagkrachtbeginsel aangezien het verschil in gemiddelde belastingdruk tussen de inkomensgroepen is toegenomen met de invoering van één peildatum.

Echter is er door de wetwijziging wel een deeljarenproblematiek ontstaan die als oneerlijk kan worden ervaren. Het is namelijk de vraag of het eerlijk is dat wanneer iemand in een bepaald jaar overlijdt diegene wel het gehele jaar belasting moet betalen, het box 3 vermogen wordt immers op 1 januari vastgesteld. Bij de erfgenaam wordt deze erfenis pas op 1 januari van het daaropvolgende jaar in aanmerking genomen waardoor het per saldo geen probleem hoeft te vormen en het eenvoudiger is dan dit tijdsevenredig toe te rekenen tussen de erflater en de erfgenaam in één kalenderjaar. De erflater en erfgenaam betalen op deze manier echter niet over het vermogen wat zij daadwerkelijk bezitten in een jaar. Stel je voor dat een persoon op 2 januari overlijdt en een erfenis van €1.000.000 nalaat, dan wordt de erfgenaam niet voor dat bedrag in de heffing betrokken gezien dat belastingjaar. De schatkist heeft er echter niet onder te lijden, want de overheid heft wel gewoon over het vermogen van de overledene. Dit kan worden beschouwd als een inbreuk op het draagkrachtbeginsel aangezien de erfgenaam ineens een enorm vermogen heeft wat diegene in één jaar zou kunnen spenderen waardoor die persoon er nooit box 3 belasting over afdraagt.

De verandering van de peildatum van een gemiddeld vermogen over een kalenderjaar naar één peildatum die vastgesteld wordt op 1 januari van het belastingjaar kan zowel worden beschouwd als een ondersteuning en als een inbreuk op het draagkrachtbeginsel. De gemiddelde belastingdruk stijgt naarmate het inkomen uit box 3 stijgt, dit sluit aan op het draagkrachtbeginsel aangezien het progressie veroorzaakt. Echter is er door de wijziging een deeljarenproblematiek bij overlijden ontstaan. Je wordt als erfgenaam niet in de belastingheffing betrokken over de verkregen erfenis in het jaar van overlijden van de erflater, dit kan als oneerlijk worden beschouwd. Het geërfde vermogen daarover wordt je in box 3 pas belast in het belastingjaar na het belastingjaar waarin de erflater is overleden.

4.2. Wijziging in artikel 5.4 met betrekking tot successie en de verhouding tot het draagkrachtbeginsel

In het vorige hoofdstuk zijn de wijzigingen die artikel 5.4 van de inkomstenbelasting heeft ondergaan aan de orde geweest. Afgevraagd kan worden of deze wijzigingen de verhouding van box 3 tot het draagkrachtbeginsel heeft doen veranderen.

Defiscalisering gebeurt door de wetgever met het oog op een eenvoudiger en doorzichtiger systeem.⁴¹ Het gevolg van defiscalisering is namelijk dat er bestanddelen buiten de belastingheffing worden gehouden. Wanneer voornamelijk bestanddelen die de mensen uit de hogere vermogensgroep buiten de heffing worden gehouden betekent dat een aantasting van de draagkrachtbeginsel. In dit geval hebben de minder vermogende deze bestanddelen namelijk niet in het bezit en worden zij op die manier als het ware voor het gehele bezit in de heffing betrokken. De meer vermogende krijgen daarentegen een soort van extra vrijstelling aangezien bij hen vermogensbestanddelen buiten de reikwijdte van heffing vallen. Een gedefiscaliseerd vermogensbestanddeel zou je namelijk als vrijstelling kunnen beschouwen aangezien er geen belasting over betaald dient te worden.

In het vorige hoofdstuk is gebleken dat artikel 5.4 op een aantal punten is uitgebreid, maar op een aantal punten ook geheel vernieuwd. Als we dit nog even kort op een rijtje zetten zien we het volgende:

Uitbreidingen:

- “Een partiële verdeling van de nalatenschap of een onderbedeling op grond van het testament
- De uitoefening van een keuzelegaat tegen inbreng van de waarde
- Een beroep van een kind op de legitieme portie”⁴²

Wijzigingen, er is nu ook sprake van defiscalisering bij:

- “Een vruchtgebruiktestament of –legaat;
- De uitoefening van de wettelijke rechten door de langstlevende ouder”⁴³

⁴¹ Kavelaars, P. ‘Herstructurering van de inkomstenbelasting naar een bredere heffingsgrondslag en lagere tarieven’, online http://esbonline.sdu.nl/esb/images/1985_0011_tcm445-255881.pdf

⁴² Schut & Bruggink Estate Planners, ‘Uitbreiding defiscalisering inkomstenbelasting vanaf 1 januari 2012’. 2012. online

⁴³ Schut & Bruggink Estate Planners, ‘Uitbreiding defiscalisering inkomstenbelasting vanaf 1 januari 2012’. 2012. online

Door deze uitbreidingen en wijzigingen in het artikel wordt de langstlevende ouder in de belastingheffing betrokken, dit sluit aan op het draagkrachtbeginsel. De langstlevende ouder bezit namelijk het daadwerkelijke genot over deze goederen. Voor de kinderen wordt de vordering of het blote eigendom niet tot de bezittingen van box 3 gerekend. Deze gedachte ondersteunt het draagkrachtprincipe: Je wordt belast voor wat je ook daadwerkelijk hebt en hoe meer je hebt hoe meer belasting je relatief en absoluut af zal moeten dragen aan de fiscus. De kinderen krijgen bij overlijden van één van de (stief)ouders nog niets, dit gaat namelijk op basis van het erfrecht naar de langstlevende ouder en met dat gedachtegoed in het achterhoofd is het eerlijk wanneer alleen deze langstlevende ouder over de bezittingen in de heffing wordt betrokken. “Hiermee sluit de belastingheffing aan bij de maatschappelijke realiteit in erfrechtelijke situaties: degene die de beschikking heeft over de vererfde bezittingen wordt voor die bezittingen belast, en degene die slechts een (niet-opeisbare) vordering heeft of de bloot eigendom wordt niet belast.”⁴⁴

Uitgaande van het bovenstaande standpunt zien we dat de bewerkstelligde defiscalisering beter aansluit op het draagkrachtbeginsel aangezien je ook voor de daadwerkelijke bezittingen in de heffing wordt betrokken. Echter is een andere vraag of voornamelijk de personen met een hoog box 3 vermogen profijt van de wijziging zullen hebben boven de personen met een lager vermogen, in dat geval is er namelijk een regeling ontstaan die een groter voordeel oplevert voor de meer vermogende personen. Als dit wordt bewerkstelligd dan zal dat een aantasting van het draagkrachtbeginsel binnen box 3 betekenen. Daarentegen is het wel het geval dat door het defiscaliseren van vermogensbestanddelen je sneller onder de vrijstelling uitkomt met het resterende vermogen en dus per saldo geen belasting bent verschuldigd.

Zo wordt een erfenis in de vorm van bijvoorbeeld een bloot eigendom niet in de heffing betrokken. Voorheen werd dit wel in de heffing betrokken en daardoor zullen de minder vermogende per saldo sneller onder de vrijstelling uitkomen waardoor het vermogen geheel onder de vrijstelling uitkomt. De hogere vermogens zal wel een voordeel hebben van de defiscalisering, zij zullen echter per saldo nog steeds belasting verschuldigd zijn over het resterende bedrag wat boven de vrijstelling uitstijgt. Relatief kan het in een dergelijk geval wel een groter voordeel opleveren voor de hogere vermogens als er bestanddelen gedefiscaliseerd

⁴⁴ Redactie Plein +. (2011) ‘*Weekers wil verdere defiscalisering erfrechtelijke verkrijgingen*’. 16 september 2011. *online*

worden, want zoals in de vorige paragraaf te zien was betaald je relatief meer belasting wanneer je vermogen hoger is. Dus wanneer een vermogensbestanddeel niet in de heffing wordt betrokken is het voordeel voor die groep relatief groter. In werkelijkheid kun je een vordering of een blooteigendom niet zien als een inkomen aangezien die bezittingen die je volgens een testament hebt geërfd nog niet daadwerkelijk bezit, die vermogensbestanddelen komen in eerste instantie eerst toe aan de langstlevende echtgenoot/partner van de overledene. Vanuit dat oogpunt gezien lijken de ingevoerde wijzigingen voor de hand liggend.

Wanneer we het effect van de wijziging van artikel 5.4 IB bekijken kunnen we concluderen dat de defiscalisering enerzijds een ondersteuning is geweest voor het draagkrachtbeginsel. Door deze manier van heffen betrek je de bezittingen wel in de heffing, maar vorderingen en/of bloot eigendom waar je in toekomst pas recht op hebt daar hoef je op dit moment nog geen belasting over te betalen. Hierdoor blijft de eerdere verhouding van te betalen belasting zoals in de vorige paragraaf te zien is in stand en doet het geen afbreuk aan het draagkrachtbeginsel. Echter is de gemiddelde belastingdruk voor de meer vermogende hoger zoals we eerder hebben gezien en deze zal dan ook een sterkere daling weergeven wanneer een bestanddeel niet langer in de heffing wordt betrokken. In dat opzicht doet het afbreuk aan het draagkrachtbeginsel aangezien de meer vermogende een groter voordeel hebben van de defiscalisering boven de minder vermogende. Er wordt echter wel over de daadwerkelijke bezittingen geheven, wat in mijn ogen een eerlijker beeld geeft van het vermogen. Een vruchtgebruiker moet de volledige waarde van de vruchten in aanmerking nemen en wanneer de bloot eigenaar het goed verwerft, pas dan zal deze persoon het vermogensbestanddeel in de heffing betrekken. Echter blijft het wel het geval dat er een progressieve heffing ontstaat over box 3 vermogen door de vrijstelling die in de box van toepassing is. Of de defiscalisering het draagkrachtbeginsel ondersteunt daar valt dus over te twisten, wel vormt de defiscalisering een betere afspiegeling van de bezittingen waarover men in de heffing uit sparen en beleggen wordt betrokken.

4.3. Samenvatting

Dit hoofdstuk is besproken of de recente wijziging van de peildatum en de defiscalisering invloed hebben gehad op box 3 en de verhouding tot het draagkrachtbeginsel. Hierbij kan geconcludeerd worden dat de wijziging van twee peildata naar één peildatum het draagkrachtbeginsel heeft versterkt, want absoluut heeft iedereen hetzelfde voordeel maar voor

de hogere vermogens stijgt de belastingdruk in vergelijking met de situatie toen we belasting het gemiddeld jaarvermogen belastte.

Verder heeft ook de defiscalisering een positieve uitwerking op de verhouding van box 3 tot het draagkrachtbeginsel. Door deze wijzigingen wordt je namelijk niet meer in de heffing betrokken voor zaken waar je in de toekomst pas recht op hebt. Iedereen heeft er voordeel van aangezien je vermogen onder de huidige regeling omlaag zal gaan wanneer je de gedefiscaliseerde vermogensbestanddelen bezit. Echter is het voordeel van iets niet in de heffing betrekken voor de hoge vermogens relatief hoger aangezien zij een hogere gemiddelde belastingdruk hebben die sterker zal dalen in vergelijking met de daling van de belastingdruk van de minder vermogende, dit kan gezien worden als een aantasting van de verhouding met het draagkrachtbeginsel. Echter zal iedereen voordeel hebben van de wijziging en de gemiddelde belastingdruk voor hogere vermogens zal nog steeds hoger liggen waardoor het draagkrachtbeginsel intact zal blijven.

Al met al doen beide recente wijzigingen het draagkrachtbeginsel niet teniet.

5. Conclusie

Het draagkrachtbeginsel is te omschrijven als een stijging van de gemiddelde belastingdruk naarmate het inkomen, in dit geval uit sparen en beleggen, hoger is. Deze stijgende belastingdruk kan op verschillende manieren worden bewerkstelligd. In box 3 is dit gerealiseerd door het invoeren van de methode van de Benthamse progressie. In deze box geldt namelijk één vast tarief, maar door een vrijstelling wordt er progressie tussen de verschillende vermogensgroepen gecreëerd.

Deze vorm van heffing die we binnen box 3 kennen, de zogeheten vermogensrendementsheffing, is na verschillende methoden te hebben overwogen in de Wet Inkomstenbelasting 2001 opgenomen. De vermogensrendementsheffing wil zeggen dat er een fictief rendement wordt verondersteld waarover vervolgens een vast belastingtarief over betaald moet worden, van je vermogen wordt echter eerst een vrijstelling afgetrokken. We kunnen dus stellen dat binnen box 3 het draagkrachtbeginsel een rol speelt aangezien er door deze vrijstelling progressie ontstaat tussen de verschillende vermogensgroepen.

Na de invoering van deze wet hebben een aantal wijzigingen hen intreden gedaan binnen hoofdstuk 5 waarin de heffing over inkomsten uit sparen en beleggen is geregeld. De meest in het oogspringende wijzigingen zijn de wijziging van de peildatum en defiscalisering van krachtens erfrecht verkregen bezittingen.

De peildatum is per 1 januari 2011 gewijzigd. Voorheen werd er belasting betaald over een gemiddeld jaarvermogen, het inkomen per 1/1 en 31/12 werden bij elkaar opgeteld en hiervan werd het gemiddelde genomen. Over dit bedrag was men vervolgens belasting verschuldigd. Onder de huidige regelgeving is er één peildatum, 1 januari van het betreffende belastingjaar. Deze verandering in peildatum heeft bewerkstelligd dat de gemiddelde belastingdruk harder stijgt naarmate het vermogen stijgt dan voorheen het geval was, uitgaande van het gegeven dat elke belastingbetaler gemiddeld €2592 per jaar spaart. Deze wijziging heeft het draagkrachtbeginsel extra kracht bijgezet aangezien de lagere inkomens in verhouding minder belasting hoeven te betalen dan wanneer er belasting over het gemiddelde vermogen werd geheven. Echter speelt de deeljaarsproblematiek wat als oneerlijk kan worden beschouwd. Als je op 2 januari een erfenis krijgt zal die pas op 1 januari van het volgende belastingjaar in de heffing worden betrokken, het belastingjaar van erven worden de vermogensbestanddelen nog bij de erflater

belast. Dit kan gezien worden als een aantasting van het draagkrachtbeginsel aangezien je niet voor het vermogen waarover jij lasten zou kunnen dragen in de heffing wordt betrokken.

De andere wijziging betreft defiscalisering van krachtens erfrecht verkregen bezittingen. Het vruchtgebruiktestament of vruchtgebruiklegaat wordt onder de nieuwe regeling buiten de heffing van box 3 gehouden en ook stiefouders vallen tegenwoordig onder artikel 5.4 naast de echtgenoot en partner die er al onder het bereik van dit artikel vielen. Ook kunnen partiële verdelingen van de nalatenschap of onderbedeling buiten de heffing worden gehouden, in beginsel konden vermogensbestanddelen enkel gedefiscaliseerd worden wanneer je recht had op de gehele nalatenschap. Als we dit betrekken tot het draagkrachtbeginsel zien we dat de wet vooral uitbreidingen heeft ondergaan, er worden dus meer bestanddelen buiten de heffing gehouden. Iedereen zal profijt hebben van deze regeling aangezien je box 3 vermogen op deze manier zal dalen en je alleen voor de daadwerkelijke bezittingen waar je gebruik van kan maken in de heffing wordt betrokken en niet langer voor rechten die je in de toekomst pas gebruik van kan maken. Echter zal de gemiddelde belastingdruk voor de hogere vermogensgroep harder dalen dan de lagere vermogensgroep echter blijft het draagkrachtbeginsel in stand. De minder vermogende zullen sneller onder de vrijstelling komen waardoor zij per saldo nihil belasting af hoeven te dragen. Dit is echter uitsluitend het geval wanneer alle vermogensgroepen een zelfde omvang aan waarde van bezittingen erven die onder de wetgeving wordt gedefiscaliseerd.

Concluderend kan gesteld worden dat het draagkrachtbeginsel een rol speelt in de belastingheffing over inkomsten uit sparen en beleggen en dat deze rol door de recente wijzigingen van de peildatum en defiscalisering van krachtens erfrecht verkregen zaken niet teniet is gedaan.

6. Bijlage

6.1. Bijlage 1: artikel 5.4 IB wat voor 1 januari 2012 van kracht was

“1. Tot de bezittingen respectievelijk schulden behoren niet:

a. Geldvorderingen op de als erfgenaam achtergelaten echtgenoot van een overleden ouder van de belastingplichtige die voortvloeien uit de verdeling van de nalatenschap van die ouder waarbij aan de genoemde echtgenoot alle goederen uit de nalatenschap zijn overgegaan onder de verplichting alle schulden van de nalatenschap voor zijn rekening te nemen;

b. Indien de nalatenschap is verdeeld overeenkomstig artikel 13 boek 4 van het Burgerlijk Wetboek: geldvorderingen als bedoeld in artikel 80, eerste lid, van boek 4 van het Burgerlijk Wetboek;

c. Schulden die corresponderen met de in de onderdelen a en b genoemde vorderingen

2. Tot de bezittingen behoren niet de goederen waarop ten gevolge van de uitoefening door de belastingplichtige van een wilsrecht als bedoeld in de artikelen 19 en 21 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek een vruchtgebruik rust ten behoeve van de langstlevende echtgenoot, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van boek 4 van het Burgerlijk Wetboek.

3. Indien goederen ingevolge het tweede lid niet tot de bezittingen van de in dat lid bedoelde belastingplichtige behoren, worden deze goederen bij de langstlevende echtgenoot als bedoeld in artikel 13, eerste lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek in aanmerking genomen alsof het in het tweede lid bedoelde wilsrecht niet was uitgeoefend.

4. Het tweede en derde lid zijn van overeenkomstige toepassing bij de uitoefening van wilsrechten die inhoudelijk overeenkomen met de wilsrechten bedoeld in de artikelen 19 en 21 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek en die zijn opgenomen door een uiterste wilsbeschikking die tevens aanvankelijk voorziet in een verdeling van de nalatenschap zoals bedoeld in het eerste lid, onderdeel a.

5. Het eerste tot en met vierde lid zijn van overeenkomstige toepassing ingeval:

a. Een natuurlijk persoon bij plaatsvervulling tot de nalatenschap van de in het eerste lid bedoelde ouder is geroepen.

b. Een reeds bestaande geldvordering als bedoeld in het eerste lid dan wel een goed waarop een vruchtgebruik rust als bedoeld in het tweede lid is verkregen krachtens erfrecht of huwelijksvermogensrecht door een bloed- of aanverwant in de rechte neergaande lijn van de in het eerste lid bedoelde overleden ouder of zijn als erfgenaam achtergelaten echtgenoot.

6. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder echtgenoot mede begrepen de partner voor de bepalingen die zien op de heffing van erfbelasting, bedoeld in artikel 1a, eerste, tweede, derde en vijfde lid, van de Successiewet 1956.

7. Bezittingen die zijn verkregen onder de ontbindende voorwaarde van overlijden waarop een opschortende voorwaarde ten gunste van een verwachter aansluit, worden in aanmerking genomen als waren zij onvoorwaardelijk verkregen”⁴⁵

6.2. Bijlage 2: artikel 5.4 IB wat na 1 januari 2012 van kracht was

“1. Tot de bezittingen behoren niet opeisbare geldvorderingen op de echtgenoot van een overleden ouder van de belastingplichtige:

- a. die voortvloeien uit de verdeling van de nalatenschap van die ouder;
- b. die voortvloeien uit een door die echtgenoot schuldig gebleven vergoeding voor een legaat tegen inbreng van de waarde aan die echtgenoot op grond van een uiterste wilsbeschikking van die ouder;
- c. die anderszins voortvloeien uit een uiterste wilsbeschikking van die ouder, of
- d. ter zake van een legitieme portie als bedoeld in artikel 80, eerste lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek van de belastingplichtige die niet opeisbaar zijn op grond van artikel 81 van Boek 4 van dat wetboek of die niet opeisbaar zijn omdat de opeisbaarheid afhankelijk is van een voorwaarde of van omstandigheden als bedoeld in de artikelen 82 of 83 van Boek 4 van dat wetboek.

2. Tot de schulden behoren niet schulden die corresponderen met de in het eerste lid genoemde vorderingen.

3. tot de bezittingen behoren niet goederen:

- a. waarop een vruchtgebruik rust ten behoeve van de echtgenoot van een overleden ouder van de belastingplichtige op grond van een uiterste wilsbeschikking van die ouder;
- b. waarop ten gevolge van de uitoefening door de belastingplichtige van een wilsrecht als bedoeld in de artikelen 19 of 21 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek een vruchtgebruik rust ten behoeve van de langstlevende echtgenoot, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van Boek 4 van dat wetboek;
- c. waarop ten behoeve van de echtgenoot van een overleden ouder van de belastingplichtige

⁴⁵ Belastingwettenbundel 2011, bladzijde 131-132, artikel 5.4 wet inkomstenbelasting 2001. Deventer: Kluwer

op grond van artikel 29 of 30 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek een vruchtgebruik is gevestigd.

4. Indien goederen ingevolge het derde lid niet tot de bezittingen van de belastingplichtige behoren, worden die goederen bij de in dat lid bedoelde echtgenoot in aanmerking genomen voor de waarde die deze goederen zouden hebben indien daarop geen vruchtgebruik zou rusten.

5. Het eerste tot en met vierde lid zijn van overeenkomstige toepassing ingeval:

- a. een natuurlijk persoon bij plaatsvervulling tot de nalatenschap van de in het eerste of derde lid bedoelde overleden ouder is geroepen;
- b. een reeds bestaande geldvordering als bedoeld in het eerste lid dan wel een goed waarop een vruchtgebruik rust als bedoeld in het derde lid is verkregen krachtens erfrecht of huwelijksvermogensrecht door een bloed- of aanverwant in de rechte neergaande lijn van de in het eerste lid bedoelde overleden ouder of zijn als erfgenaam achtergelaten echtgenoot.

6. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder echtgenoot mede begrepen de partner voor de bepalingen die zien op de heffing van erfbelasting, bedoeld in artikel 1a, eerste, tweede, derde en vijfde lid, van de Successiewet 1956, en wordt onder ouder mede begrepen de echtgenoot van de ouder van de belastingplichtige.

7. Bezittingen die zijn verkregen onder de ontbindende voorwaarde van overlijden waarop een opschortende voorwaarde ten gunste van een verwachter aansluit, worden in aanmerking genomen als waren zij onvoorwaardelijk verkregen.⁴⁶

⁴⁶ Belastingwettenbundel 2012, bladzijde 129-130, artikel 5.4 wet inkomstenbelasting 2001. Deventer: Kluwer

6.3. Bijlage 3: artikel 1a, eerste lid, successiewet, partnerbegrip

“artikel 1a:

1. In afwijking van artikel 5a, eerste lid, onderdeel b, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen worden voor de toepassing van deze wet en de daarop berustende bepalingen twee ongehuwde personen slechts als partner aangemerkt indien zij gedurende de in het tweede lid genoemde periode:

- a. Beide meerderjarig zijn;
- b. op hetzelfde woonadres staan ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens of een daarmee naar aard en strekking overeenkomende administratie buiten Nederland;
- c. ingevolge een notarieel samenlevingscontract een wederzijdse zorgverplichting hebben;
- d. geen bloedverwanten in de rechte lijn zijn, en
- e. niet met een ander aan de in onderdelen a tot en met d genoemde voorwaarde voldoen.”⁴⁷

6.4. Bijlage 4: artikel 81 t/m artikel 84 BW 4

“artikel 81:

1. De vordering is niet opeisbaar voordat zes maanden zijn verstreken na het overlijden van de erflater.

2. Voor zover nodig in afwijking van lid 1 is de vordering, indien de nalatenschap is verdeeld overeenkomstig art. 13, opeisbaar indien:

- a. De echtgenoot in staat van faillissement is verklaard of ten aanzien van hem de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen van toepassing is verklaard;
- b. De echtgenoot is overleden.

Voorzover de vordering ten laste komt van een legaat aan een ander dan de echtgenoot, leidt de eerste zin niet tot een later tijdstip van opeisbaarheid dan voortvloeit uit lid 1.

3. Zolang goederen van de nalatenschap kunnen worden belast met een vruchtgebruik krachtens art. 29 of art. 30, is de vordering niet opeisbaar. Bij de toepassing van de eerste zin blijft art. 31 lid 4, eerste zin, buiten beschouwing.

4. Zolang een vruchtgebruik krachtens art. 29 of art. 30 bestaat, is de vordering niet opeisbaar, voor zover de echtgenoot daarvoor is verbonden. In geval van faillissement van de echtgenoot of het ten aanzien van hem van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling

⁴⁷ Belastingwettenbundel 2010, bladzijde 739-740, artikel 1a Successiewet 1956, Deventer: Kluwer

natuurlijke personen wordt de vordering opeisbaar, voor zover de echtgenoot daarvoor is verbonden.

5. Voor zover voor de vordering anderen dan de echtgenoot zijn verbonden, kan, zolang een vruchtgebruik krachtens art. 29 of art. 30 bestaat, van elk van die anderen slechts het gedeelte van de vordering worden opgeëist dat overeenkomt met het gedeelte dat zijn aandeel in de niet met vruchtgebruik belaste goederen van de nalatenschap uitmaakt van de goederen van de nalatenschap.

6. Is de vordering, bedoeld in art. 80 lid 1, opeisbaar geworden doordat ten aanzien van de echtgenoot de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen van toepassing is verklaard, dan is de vordering, voor zover zij onvoldaan is gebleven, door beëindiging van de toepassing van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen op grond van artikel 356 lid 2 van de Faillissementswet wederom niet opeisbaar. Artikel 358 lid 1 van de Faillissementswet vindt ten aanzien van de vordering geen toepassing.

Artikel 82:

Een erflater kan aan een uiterste wilsbeschikking ten behoeve van zijn niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot de voorwaarde verbinden dat de vordering van een legitimaris, voor zover deze ten laste zou komen van de echtgenoot, eerst opeisbaar is na diens overlijden. Een voorwaarde als bedoeld in de vorige zin kan op overeenkomstige wijze worden verbonden aan een making ten behoeve van een andere levensgezel, indien deze met de erflater een gemeenschappelijke huishouding voert en een notarieel verleden samenlevingsovereenkomst is aangegaan.

Artikel 83:

Bij uiterste wilsbeschikking kan de erflater de opeisbaarheid van de vordering van de legitimaris, voorzover deze ten laste zou komen van de echtgenoot of de in art. 82, 2e zin, bedoelde andere levensgezel, ook doen afhangen van andere omstandigheden dan die welke genoemd zijn in de artt. 81 lid 2 en 82.⁴⁸

⁴⁸ Wetteksten hoger onderwijs 2011/2012, bladzijde 646, artikel 81 t/m 83 Burgerlijk Wetboek 4. Groningen/Houten: noordhoff uitgevers

8. Literatuurlijst

Belastingwettenbundel 2010. Deventer: Kluwer

Belastingwettenbundel 2011. Deventer: Kluwer

Belastingwettenbundel 2012. Deventer: Kluwer

Cnossen, Sijbren. *“Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun”*. OCFEB, Erasmus University Rotterdam

Dusarduijn, S.M.H. (2010). *Vermogensrendementheffing*. Deventer: Kluwer. (bladzijde 133)

Heithuis, E.J.W., P. Kavelaars en B.F. Schuver (2010). *Inkomstenbelasting*. Deventer: Kluwer. (bladzijde 1)

Hoge Raad 4 februari 2011, nr. 09/02399, NTFR 2011 nr. 1

Jacobs, Bas.(2000) *‘Belasting op rendement is rampheffing’*, Volkskrant 28 januari 2011, pagina 11

Kamerstukken II, 1998-1999, 26 728, nr. 3, p. 14

Kamerstukken 2000/01, 27 466, nr 3, p. 117

Kavelaars, P. *‘Herstructurering van de inkomstenbelasting naar een bredere heffingsgrondslag en lagere tarieven’*, online http://esbonline.sdu.nl/esb/images/1985_0011_tcm445-255881.pdf

Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, *‘Woonuitgaven huurders en kopers; WoON 2009’*. Pagina 50, figuur b-2

Onbekend, *‘Hoofdpunten’*, *NRC Handelsblad* 4 maart 2000

Onbekend (2012). *Van dale online woordenboek*. Online

Redactie plein +. (2008) *‘Forfaitair rendement box 3 blijft 4%’*, online 15 december 2008

Redactie Plein +. (2011) *‘Weekers wil verdere defiscalisering erfrechtelijke verkrijgingen’*. 16 september 2011. online

Ricardo (2010), *‘hoeveel sparen mensen gemiddeld in Nederland’*, online <http://www.spaarrentesvergelijken.net/nieuws/hoeveel-sparen-mensen-gemiddeld-in-nederland/>

Roeloffs, Leendert. (1964). *‘Dubbele belastingheffing van dividenden.’* Deventer: Kluwer. (bladzijde 48)

Schut & Bruggink Estate Planners, '*Uitbreiding defiscalisering inkomstenbelasting vanaf 1 januari 2012*'. 2012. online

Stevens, L.G.M.(2001). *inkomstenbelasting*. Deventer: Kluwer =

Stevens, Leo. (2006). *Fiscale fascinatie*. Deventer: Kluwer.

Stevens, L.G.M. (2009/2010). *Elementair belastingrecht*. Deventer: Kluwer Tonkens, Evelien. (29/06/11). '*Laat activerende verzorgingsstaat maar komen*'. Volkskrant. Online

Tweede Kamer (1997). *Belastingen in de 21^e eeuw een verkenning*. 's Gravenhage: Sdu Uitgevers

Wetteksten hoger onderwijs 2011/2012. Groningen/Houten: noordhoff uitgevers